

ÅRET 2004

Sett med Pro Sentrets øyne

Pro Sentret er:

et riksdekkende kompetansesenter for prostitusjon. Vi er også Oslo kommunes hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Vi er finansiert ved statlige og kommunale midler.

Vi er 15 ansatte og flere frivillige medarbeidere.

SOM KOMPETANSESENTER SKAL VI HA LANDSDEKKENDE VEILEDNINGS- OG KUNNSKAPSFORMIDLINGSOPPGAVER OM:

- kvinnelig og mannlig prostitusjon og barneprostitusjon
- årsaker og skadevirkninger til prostitusjon
- gode metoder i sosialt arbeid med personer som prostituerer seg
Vi skal tenke forebygging og ha et likestillingsperspektiv, samt holde oss ajour med fagutviklingen i Norge og internasjonalt.
- Vi skal yte veiledning på forespørsel fra ansatte i hjelpeapparatet
- svare på henvendelser fra prostituerte over hele landet
- bistå universiteter, høyskoler og grunnutdanninger med materiell og undervisning og initiere forskning
- ta imot studenter og hospitanter
- utarbeide dokumentasjon og bibliotek
- drive informasjons- og holdningsarbeid.

SOM SOSIALT HJELPETILTAK DRIVER VI:

ARBEID MED ENKELTPERSONER: Et individuelt rettet arbeid står sentralt i vårt tilbud. Utgangspunktet er den enkelte brukers ønske om råd og veiledning, det være seg om økonomiske, juridiske eller sosiale og helsemessige spørsmål. Vi tilbyr også hjelp til endring og personlig vekst. Vi har taushetsplikt.

VARMESTUE: Varmestua er et lavterskeltilbud basert på omsorg og motivasjon. Vi stimulerer brukerne til deltakelse i driften. Vi initierer miljøtiltak og har fokus på bedret helse. En skadereduserende profil samt rehabilitering er metoder i arbeidet.

OPPSØKENDE ARBEID I PROSTITUSJONSMILJØENE: Hovedmål er helseopplysning og forebygging. Et særlig fokus på unge i prostitusjonen er viktig.

ARBEID MED MANNLIG PROSTITUSJON: En egen innsats overfor menn og gutter i prostitusjonen er nødvendig. Målsettinger i arbeidet er både å yte sosial hjelp, og arbeide for å avmy(s)tifisere mannlig prostitusjon, erstatte tabuer og fordommer med innsikt og viten.

PROSJEKTER/GRUPPEARBEID: Siden Pro Sentret startet i 1983 har vi sett det som viktig å være åpne for prosjekter og gruppevirksomhet, både for å undersøke/kartlegge et område eller prøve ut nye metoder.

Pro Sentret tror at:

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd. (fra menneskerettighetserklæringen)

Pro Sentret ønsker å bygge sitt arbeid på det beste i vårt samfunns humanistiske tradisjon. Prostitusjon er ikke en egenskap ved mennesker, men en handling.

Vi ønsker å se enkeltmennesket i et helhetlig perspektiv. Samfunnet trenger å vise solidaritet med kvinner og menn som selger sex. Vi må se dem som subjekter i egne liv og ha respekt for deres valg. Vi ønsker å bryte ned myter og fordommer med innsikt og viten og vil arbeide for at samfunnet ikke brennmerker de som deltar i prostitusjonen. Prostitusjon foreligger når minst to parter kjøper, respektivt selger seksuelle tjenester. Samfunnet bør ha en betydelig forebyggende innsats mot prostitusjon og et godt sosialt tilbud til de som vil ut av det. Arbeidet må være basert på en ikke - fordømmende holdning.

Pro Sentret
OSLO KOMMUNE

Tollbugaten 24 / N-0157 Oslo / Norway
Tlf. +47 23 10 02 00 / Telefaks: +47 22 41 05 44 / E-mail:
prosentret@bgo.oslo.kommune.no
www.prosentret.no

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Prostituerte Mer Synlige	2
Utviklingen i Prostitusjonsmarkedet	4
Den Utenlandske Prostitusjonen	7
Et Kritisk Blikk på Handlingsplanen mot Handel med Kvinner og Barn	12
Heder og Ære	18
Sterke Meninger om Prostitusjon	20
Kampanjen: Ting er Ikke Alltid Slik Det ser Ut Som	23
Ny Dokumentasjon	25
Samarbeid med Utlandet	29
Det Klientretta Arbeidet	31
Statistikk 2004	42

Forord

Som i 2004 velger vi en form på årsmelding som avviker noe fra det tradisjonelle kommunale. Vi ønsker å gi leseren innblikk i utviklingen i prostitusjonsmarkedet og har derfor beskrevet dette om enn ikke i detalj. Vi ønsker også å ta for oss viktige begivenheter i året som har gått. Dette kan være viktige offentlige diskusjoner som for eks. kriminalisering av prostitusjonen eller stenging av Kvadraturen. Vi erfarer at pressen har vært mye mer pågående i 2004 enn tidligere. Det faktum at stadig flere kvinner med egen prostitusjonserfaring kaster seg frampå i debattene må også nevnes.

Vi legger som forrige år vekt på en politisert årsmelding fordi vi får gode tilbakemeldinger på at det er nyttig for leserne. Naturligvis beskriver vi også det konkrete arbeidet som Pro Sentret gjør, men vi har forsøkt å ikke fortape oss i detaljer, ei heller gjenta den innsatsen som er lik fra år til år.

I 2004 foretok sentret en evaluering av virksomheten. Sosiolog Bente Vindedal hadde i oppgave å kartlegge og vurdere oppgaver, arbeidsmåte, ressursbruk og organisering. Vi hadde i lengre tid erfart store forandringer i prostitusjonsfeltet og ville finne ut om vår organisasjon møtte de kravene markedet stilte. Kort sagt konkluderer Vindedal med at "Pro Sentret gjør jobben sin. Pro Sentret leverer"! Det var en hyggelig konklusjon. Men hun peker på noen forbedringsmuligheter i selve organiseringen som hun mener er for kompleks. Dette har vi tatt konsekvensen av og når vi går inn i 2005 har vi organisert sentret i to avdelinger: En avdeling for alt klinisk arbeid og en avdeling for dokumentasjon. På denne måten klargjør vi sentrets to hovedfunksjoner både som kompetansesenter og hjelpetiltak for prostituerte. Oppgavene til de ansatte blir tydeliggjort og ledelsesstrukturen enklere. Vi er en entusiastisk gjeng som er glad i arbeidet vårt og i brukerne. Vi er ikke redde for utfordringer og har lang trening i å snu oss fort hvis det kreves. Pro Sentrets er et spennende sted å jobbe.

Prostituerte Mer Synlige

Allerede i 2003 deltok kvinner med egen prostitusjonserfaring i mange offentlige debatter. Dette var en relativt ny trend i den forstand at det oftest har vært sosialarbeidere og andre som har snakket på vegne av de prostituerte. Selv om kvinnene har hatt en egen interesseorganisasjon, PION har de ofte hatt talspersoner uten egen prostitusjonserfaring. Det var gjerne kvinner som sympatiserte med deres saker. At så få prostituerte selv har stått fram eller deltatt i debattene, er trolig et uttrykk for at gruppa som sådan er utsatt for sterk stigmatisering. Det å jobbe som HORE forbindes med skam og skyld. Ikke sjeldent blir kvinnene tillagt prostitusjon som en egenskap, altså ikke en handling men mer et trekk ved deres personlighet. Hun defineres som en *annen type kvinne*. Mange snakker og ikke minst behandler prostituerte som en gruppe kvinner som kun et offer for menns- eller samfunnets undertrykking. Som offer blir hun enten behandlet som et barn, uansvarlig og ikke i stand til å ta egne avgjørelser eller hun blir utsatt for vår medlidenhet eller forakt. Det å bli betraktet som et offer er en tung bær å bære. Det er en rolle ribbet for verdighet. Å være offer er å være taper. Det er å være noe man bare kan skamme seg over. Derfor gjelder det å gjøre alt som står i ens makt for å unngå å bli offer. Har man allikevel blitt det, så skal det forties eller skjules. Offeret har seg selv å klandre. Skyld kleber ved offeret. De påminner om noe skamfullt. Hun er ikke som oss. Hun er *den andre kvinnen*, og de får som fortjent. Det snakkes fremdeles som om det eksisterer to slags kvinner. Hore- og madonnamyten er høyst levende i vårt samfunn. Professor i teologi Tomas Wyller har sagt: *"Ofrene er objektene på utsiden. De er ekskludert og fremmede. En respektfull relasjon som ikke ekskluderer ville være å møte noen, høre på henne og ikke minst ta henne alvorlig. Den beste måten å integrere folk på er å lytte til dem, tillate dem rettigheter og på den måten stanse offerposisjonen. Vi invaderer mennesker hvis vi aldri lytter til dem på en seriøs måte".*

Med denne bakgrunn er det gledelig at flere og flere prostituerte både deltar i debatter som foregår og ikke minst tør å stå fram og sloss for det de mener er viktig for dem. Høydepunktet i 2004 var at noen nordiske kvinner og menn med egen erfaring fra prostitusjon samlet seg i Oslo til en konferanse. Til arrangementet ble de sponset med kr. 80 000.- av organisasjonen Fritt Ord.

En del av konferansen ble viet en åpen dag på Stortinget hvor det ble redegjort for prostitusjonsutviklingen i Finland, Danmark, Sverige og Norge. Hit hadde de invitert politikere og andre som var opptatt av deres spørsmål. En artig ting rundt dette evenementet var at pressen hele tiden henvendte seg til Pro Sentret fordi de trodde at det var vi som sto bak arrangementet. Selv om vi henviste til arrangøren fortsatte de å ringe hit. Det kan være uttrykk for at vi i Norge er uvante med at de prostituerte snakker for seg selv.

Den andre delen var en lukket konferanse forbeholdt kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Den resulterte i en uttalelse som lød:

Uttalelse fra den første nordiske konferansen for sex-arbeidere 27. oktober 2004.

For første gang har kvinner og menn som har erfaring som sex-arbeidere i prostitusjonen vært samlet til konferanse. Vi kommer fra land med forskjellig lovgivning og tradisjon på området. I dagens politiske situasjon vil vi markere en enighet omkring sentrale punkter som en framtidig prostitusjonspolitikk må ta hensyn til:

- En lovgivning på området må ikke kriminalisere verken selgere eller kjøpere av seksuelle tjenester.
- Ved utforming av nye lover, og ved håndheving av de eksisterende, må det være et overordnet krav at sex-arbeidernes situasjon ikke blir forverret på noe vis.
- Alle de nordiske landene møter i dag en økende innvandring av kvinner og menn som arbeider på sexmarkedet. En del av dem har ikke et legalt opphold i landet. Vi krever praktiske, fungerende løsninger for disse personene som ikke ytterligere kriminalisere dem, som ivaretar deres grunnleggende rettigheter og tar hensyn til den situasjon som de kommer i fra.
- Sosialarbeidere, helsearbeidere og andre myndighetspersoner som skal bistå sex-arbeidere må basere sin bistand på sex-arbeidernes egen forståelse av sine behov. I denne sammenhengen foreslår vi at det lages objektive kartlegginger av hele prostitusjonsmarkedet i de forskjellige landene. Det er gjort en del arbeid på gateprostitusjonsområdet, men lite på innendørsmarkedet. En slik kartlegging må gjøres i samarbeid med sex-arbeiderne selv.

Ikke bare arrangerte de nordisk konferanse, men de har også deltatt aktivt i så godt som all offentlig debatt, særlig i debatten om kriminalisering av kunder. Noen var også pådrivere for å få pressen på banen når det gjaldt utviklingen i gateprostitusjonen i Oslo.

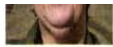
I politiske spørsmål som stenging av Kvadraturen, som omtales senere i rapporten, er det å merke seg at kompromissløsningen som alle involverte parter sluttet seg til etter at man først hadde stengt Kvadraturen og høstet uheldige resultater, kom fra de prostituerte selv.

Pro Sentret støtter helhjertet opp om alle tiltak som kan føre til at de prostituerte selv taler sin sak. Vi mener også at til møter og arrangementer i Norge eller hvor Norge deltar i utlandet og hvor prostitusjonspolitikk drøftes, må vi bestrebe oss på at kvinnene selv er representert. Vi må alle legge til rette for at deres stemmer blir hørt og respektert.

I Dagbladet 30. oktober skriver Shabana Rehman: *"Et samfunn som føler seg truet av sterke horer, har et svakt punkt... Noen ganger gjør folk det de gjør fordi det er det livet har lært dem. I en slik situasjon er det prisverdig å reise seg og bedre situasjonen sin. Og ikke minst livsviktig å bli respektert for det. Umyndiggjøring av horer vil aldri befri dem fra deres situasjon. Det er når samfunnet aksepterer at de kan velge prostitusjon at den prostituerte kan innse at han eller hun også kan velge det vekk".* Vi kunne ikke være mer enige.

Utviklingen i Prostitusjonsmarkedet

er ikke fastslått om kvinnene døde av knivstikkene eller av sykdom. (NTB)

Larsen på sikker plass.

(NTB)

hjerne slag livet av over 2.500 norske kvinner hvert år. Dette er tre ganger som mange som dør av brystkreft. (NTB)

VEI HJERNESLAG I NORSKE KVINNE, OG HAR BRUKT 2000 LITE HJERNESLAG. fordi ulven tar sau på beite. (NTB)

Ruller opp hallikligaer

Politiet i Oslo, Drammen og Bergen jobber nå med å nøste opp flere saker der østeuropeiske hallikligaer er siktet for å selge kvinner inn i prostitusjon.

NILAS JOHNSEN
nilas.johnsen@dagsavisen.no

Unge kvinner, både fra Øst-Europa, Afrika og Sør-Øst Asia, er de siste årene blitt lokket eller tvunget inn i prostitusjon i Norge av godt organiserte kriminelle nettverk. Det har i hovedsak vært et Oslo-fenomen, men politiet i Hordaland etterforsker nå den største saken mot en hallikliga noen gang i Bergen.

– Vi er blitt mer bevisste på salg av kvinner, og flere politidistrikter jobber nå sammen for å avsløre det som virker som svært organisert hallikvirksomhet, sier leder for spesialseksjonen ved Hordaland politidistrikt, Jørn Solsvik, til Dagsavisen.

Fire personer er siktet så langt, og det kan komme flere pågripelser, sier politioverbetjenten.

MANGE SAKER

Politiet flere steder i landet er nå i ferd med å avsløre østeuropeiske ligaer som mistenkes for hallikvirksomhet og menneskehandel, såkalt trafficking.

■ I går gjorde politiet i Hordaland flere beslag i saken i Bergen, og avhørte vitner om den estiske hallikligaen som er siktet for å ha drevet organisert prostitusjon. Etter det Dagsavisen kjerner til er både kvinner fra Estland og andre østeuropeiske

land rekruttert til bordeller i Bergen og Drammen. Politiet i Drammen jobber også med saken. ■ I Ungarn jobber politiets spesialenhet CATCH denne uken med å skaffe beviser mot en hallikliga de mener har drevet menneskehandel. Ligane skal ha rekruttert kvinner fra Ungarn til bordeller på Oslos vestkant, der det over to år ble solgt sex for flere millioner kroner.

■ I tillegg er Dagsavisen kjent med at Oslo-politiets seksjon for organisert kriminalitet etterforsker flere saker der både norske og utenlandske bakmenn er mistenkt for å ha drevet menneskehandel og hallikvirksomhet.

■ Nye Kripos har nettopp fått sitt oppdrag med å føre en nasjonal kartlegging av trafficking forlenget ut 2005, opplyser Politidirektoratet.

■ I desember skrev Dagsavisen om to unge nigerianske kvinner som ble tilbudt beskyttelse mot å vitne mot bakmennene av politiet i Stavanger. Men de to nektet.

LIVREDDER KVINNER

For å sikre tiltale, og eventuelle dommer, i saken som nå er under opprulling, er det svært viktig for politiet at de tiltalte i trafficking-rettssaken i Oslo Tingrett dømmes. Dagsavisen har fulgt saken over flere måneder, og skrev i går at forsvarerne føler

den har fått uheldige politiske overtoner nettopp fordi en felle dom er så viktig for kampen mot trafficking.

Et hovedproblem for etterforskerne av lignende saker er å få de prostituerte kvinnene til å vitne mot bakmennene. Kvinnene, som delvis under tvang, delvis frivillig, har solgt sex til nordmenn sitter igjen med svært lite av pengene de har tjent inn. Alle er livredde for å vitne på hallikligane.

– Sakene varierer fra særdeles grov bruk av vold og tvang, til kvinner som er lokket inn i prostitusjon av økonomisk desperasjon i hjemlandet. Men hallikvirksomhet, og handel med kvinner, er ulovlig uansett grad av frivillighet, sier kriminalsjef og visepolitimester i Oslo, Hans Halvorsen til Dagsavisen.

UTRADISJONELLE METODER

– Fellestegnet for saken vi nå jobber med er at det er vanskelig å få kvinnene til å vitne mot bakmennene, selv hvis de tilbys vitnebeskyttelse. Derfor må politiet bruke alle former for utradisjonelle etterforskningsmetoder som telefonavlytting, spianing og hemmelig ransaking, fortsetter Halvorsen.

Lignende metoder er benyttet av politiet i Hordaland for å avsløre hallikligaen der, bekrefter Solsvik. Kvinnene som ble rekruttert av bakmennene skal ha fått en tredel av alt de tjente, skriver Bergens Tidende.

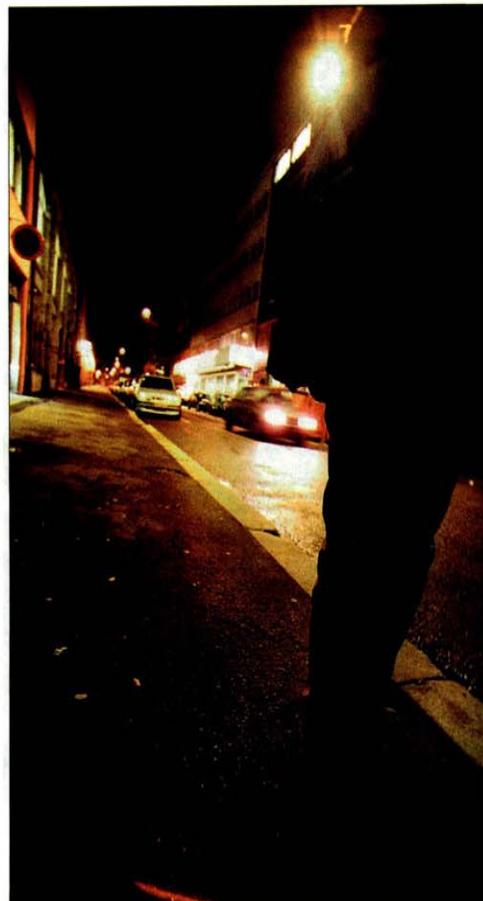
Fem hunder døde etter mishandling

GJØVIK: Fem av de 25 hundene som ble hentet hos en kvinne (41) i Gjøvik-området er nå døde.

Mattilsynet til Oppland Arbeidsdepartementet.

Kadavrene ble i går sendt til Veterinærinstituttet i Oslo, hvor de vil bli obduert i dag.

ne i boligen, der det ut fra bilder og vitnebeskrivelser var ubeskrivelig skittent. To av hundene tilhørte en mann i Fredrikstad. Han hentet

Kampen mot hallikvirksomhet og menneskehandel hardner til. Politiet i flere deler av landet jobber nå med å avsløre bakmenn. ILLUSTRASJONSFOTO: LINDA NÆSFELDT

Avlyttet horekunder

BERGEN: Politiet har identifisert til et hundretall horekunder i Bergen. Blant mennene som har kjøpt sex hos de estiske kvinnene, finnes både familiefedre og samfunnsstopper.

OLAV SUNDVOR
olav.sundvor@dagsavisen.no

Bergensavisen får bekreftet at i forbindelse med etterforskningen av den estiske prostitusjonsligan, har politiet sikret seg identiteten til over hundre kunder.

Allerede i september i fjor kom politiet på sporet av det de mener er en stor prostitusjonsliga. De siste månedene har spaningsvirksomheten økt i omfang.

Flere tjenestemenn ved etterrettingsavsnittet har jobbet på spreg med saken. I tillegg har andre etterforskere avlyttet og registrert den omfattende telefontrafikken mellom kunder og prostituerte, og mellom prostituerte og antatte hallikler.

Kundene har kommet i kontakt med kvinnene etter å ha lest sexannonser, hovedsakelig på internett og i avisen SøndagsSøndag.

KUNDENE MÅ VITNE

Tre av de fire siktede estlendingene ble i Midthordland tingrett i går kveld varetektsfengslet i fire uker. Ut fra sakens dokumenter slår retten fast at det dreier seg om en godt organisert prostitusjonsvirksomhet av et ikke ubetydelig omfang.

Ifølge norsk lov er det ikke ulovlig å kjøpe seksuelle tjenester fra prostituerte. Likevel risikerer kunder å måtte vitne i en eventuell rettssak om hva de har foretatt seg i bordellene.

Etter det Bergensavisen forstår, har minst to menn allerede måttet avgi politiforklaring om sin befatning med de prostituerte. Utilslørt har de fortalt om hvordan de kom i kontakt med kvinnene, hvilke tjenester de kjøpte og hvordan betalingen foregikk.

Politinspektør Kaare Songstad ved Hordaland politidistrikt utelukker ikke at flere av kundene kan bli kontaktet de nærmeste dagene.

Samtidig trapper politiet opp kartleggingen av bakmennene.

Lei av å røvke?

Salget er igang

Som nevnt i forrige årsrapport er det viktig å se utviklingen av prostitusjonen i Norge i et litt lengre perspektiv. For 100 år siden var antall prostituerte stipulert til rundt 6000 bare i Oslo. I dag ligger tallene på et sted mellom 1500 og 1700. Naturligvis er dette ikke vitenskapelig undersøkt men kvalifiserte anslag. Selv om vi kan være fornøyd med utviklingen sett i et 100 års perspektiv, er det trekk ved prostitusjonen i dag som absolutt gir grunnlag for bekymring. Vi har fått et betydelig innslag av utenlandsk prostitusjon de siste årene. Hvis vi anslår at det totale antall prostituerte i Norge for få år siden lå på et sted mellom 2000 og 3000, er det grunn til tro at den utenlandske andelen har økt betraktelig, slik at vi nå kanskje heller mer mot 3000 enn ned mot 2000. Noen norske har også sluttet som resultat av den økte konkurransen. Dette er et felt det er vanskelig å få en total oversikt over så anslagene må bli omtrent. Det vi derimot har konkret kunnskap om er Pro Sentrets egne tall og de er som følger:

2003 Pro Sentret Årsoversikt	Resultat 2004	Resultat 2003	Resultat 2002	Resultat 2001
TOTALT ANTALL BRUKERE	1404	1336	1300	847
derav utenlandske	885	644	400	161
KVINNER	1371	1301	1249	755
derav nye	805	353	426	290
MENN	33	35	51	92
derav nye	23	11	14	48

Oversikten viser at 63 % av alle sentrets brukere i 2004 var av utenlandsk herkomst. Vi har ikke noe belegg for å si at disse er representative for det totale prostitusjonsbilde i Norge, men vi ser en trend der den utenlandske prostitusjonen øker, og den norske minker. Vi får informasjon fra kvinnene om at det er stor konkurranse om kundene. De norske kvinnene finner enten nye arenaer eller slutter.

Prostitusjonsmarkedet er sammensatt. I hovedsak er det kvinner som selger og menn som kjøper, men vi har også menn som selger til menn og til kvinner.

To hovedarenaer

Prostitusjonen foregår på to hovedarenaer som vi kaller et innendørsmarked og et gatemarked.

Innendørsmarkedet

Innendørsmarkedet består av massasjeinstitutter, leiligheter, hotell, restauranter og lignende, eskorteprostituasjon og en omreisende virksomhet hvor kvinner annonserer en spesiell reiserute og mottar kunder enten på hotell, eller fra egen eller kundens leilighet. Innendørsprostituasjon har som utgangspunkt at den ønsker å være diskret for innsyn. Den kan virke utilgjengelig for folk flest, men for oss som arbeider i feltet er det ganske lett å få tilgang. Dette avhenger av om vi viser kvinnene respekt. Det er stor turnover på innendørsmarkedet, dvs. at kvinner lett kan skifte mellom flere arenaer. I 2004 var det ca. 12 institutter i Oslo. Det er en stor nedgang fra året før hvor vi talte 18. Massasjeinstitutter finnes over hele Oslo. Vi finner institutter hvor det kun jobber norske kvinner, noen med blandet betjening og andre med kun utenlandske. Tidvis har det dukket opp noen i de andre store byene, men de har ikke hatt lang levetid. Grunnen er nok at instituttene har vært lette å finne siden de ofte reklamerer med full adresse. I 2004 oppdaget vi at flere institutter ikke lenger annonserer med åpen adresse, men kun med mobilnummer. At det både blir færre og at enkelte institutter skjuler seg mer, kan ha sin årsak i større oppmerksomhet fra politiets side, fra naboer og ikke minst fra media. Pro Sentret hadde for eksempel en fordobling av mediehenvelser fra 2003 til 2004. Uroen og trykket fra utenverdenen er sikkert noe av årsaken til at markedet lukker seg.

Når det gjelder prostitusjon fra leiligheter, tror vi at segregeringen er større enn i instituttene. Noen av leilighetene er organisert av bakmenn. Her jobber det stort sett bare utenlandske kvinner. Det er ikke ofte vi støter på leiligheter med både norske og østeuropeiske kvinner for eksempel. Vi har heller ikke hørt om norske kvinner som betaler noe av sin inntekt til utenlandske bakmenn.

Gateprostitusjon

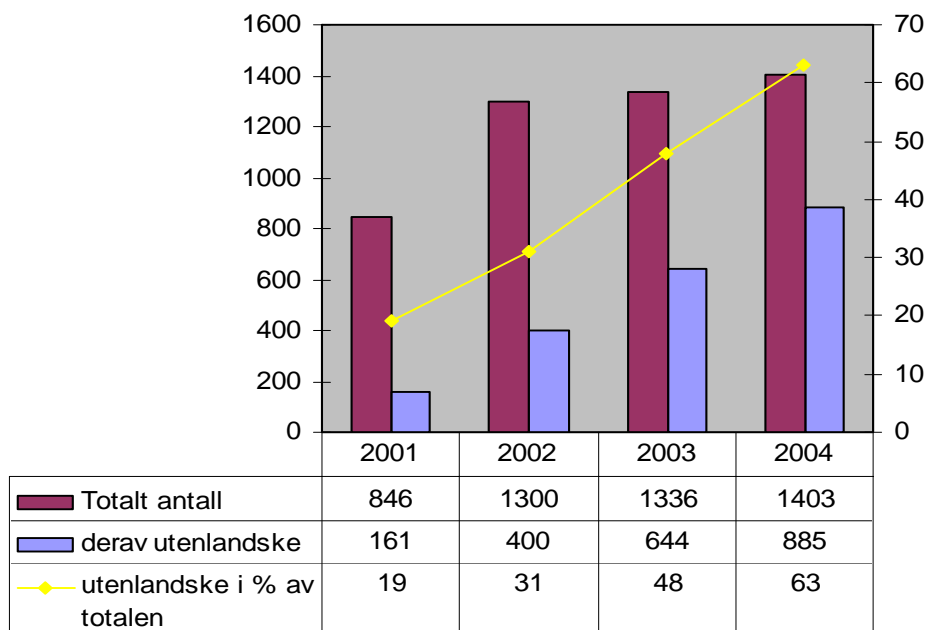
I motsetning til innendørsprostitusjon foregår gateprostitusjon på bestemte geografiske områder som er relativt offentlige. Siden dette er en synlig arena, er det den vi har best oversikt over og dokumentasjon på. Den største endringen i gateprostitusjonen i Oslo i 2004 har vært en fortsatt økning av den utenlandske prostitusjonen. Våre tall indikerer nå at vi snakker om 80 % utlendinger og 20 % norske kvinner i gateprostitusjon i Oslo. Også her har det samme skjedd, flere utlendinger kommer til, mens en del av de norske forsvinner. Den rusmisbrukende gruppa som tidligere dominerte bildet har til en stor grad blitt utkonkurrert. Vi har intervjuet en del av de norske som sier at de prostituerer seg sjeldnere, til andre tider og på andre steder og noen har slutta. De sier:

- Det har blitt hardere på gata, økt konkurranse
- Selger mer stoff enn før
- Går på metadon, må derfor ikke være der så mye
- Fått rehabiliteringspenger
- Får dop av kjæresten
- Går uten penger og regningene hoper seg opp
- Går der mindre enn før
- Har "venner" som hjelper
- Ønsker å ruse meg mindre, liker ikke å være der

Vi har planer om en undersøkelse for på en grundigere måte å finne ut hvordan de norske kvinnene lever nå.

Den Utenlandske Prostitusjonen

Når det gjelder den utenlandske prostitusjonen har det skjedd en del endringer i 2004. Tabellene nedenfor viser utviklingen av det utenlandske innslaget i Pro Sentrets totale klientmasse de siste årene:

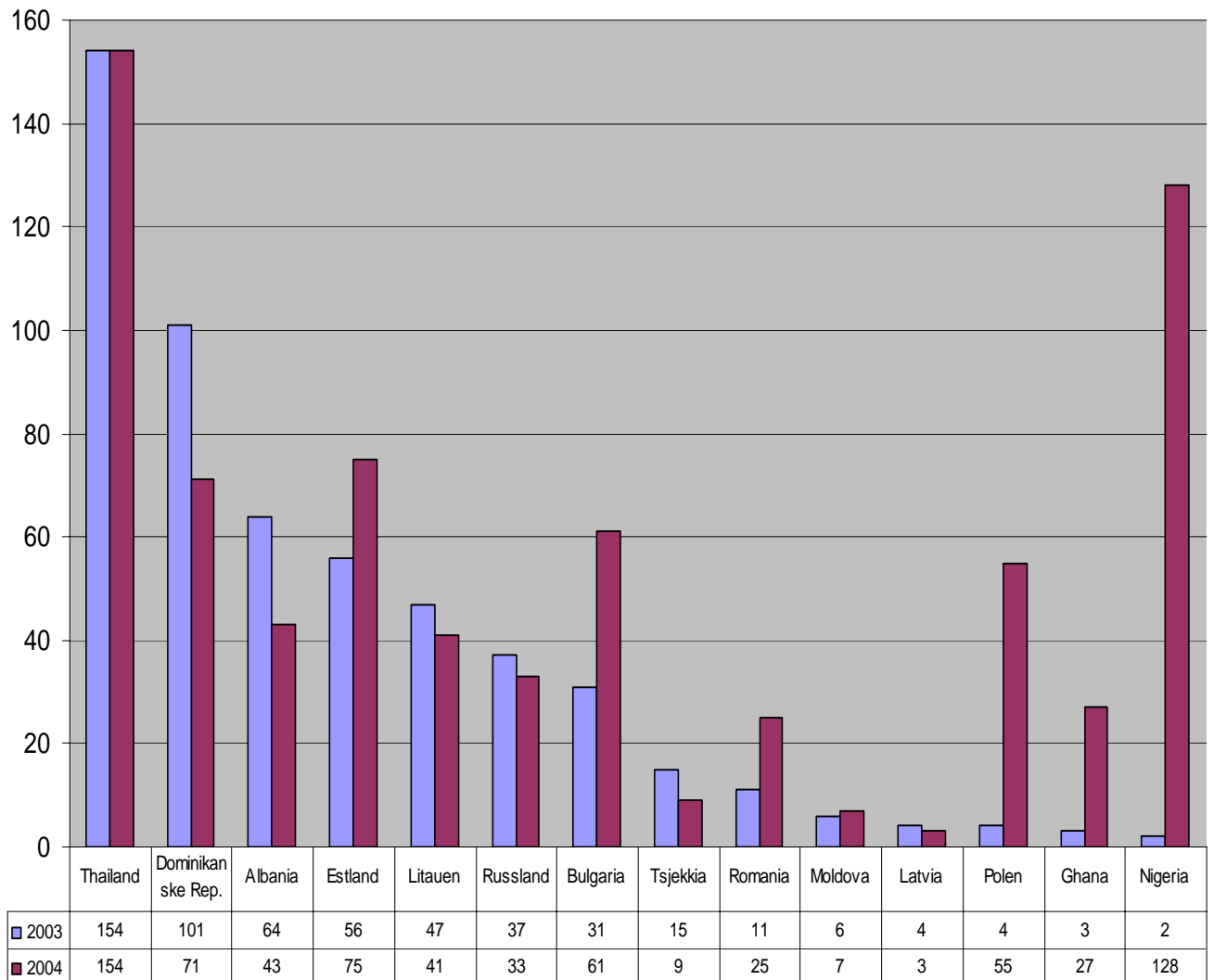
Brukerne våre kommer fra følgende land:

Asia		Afrika		Sør Amerika		Øst Europa		Europa ellers	
Thailand	148	Nigeria	128	Dominikanske Republikk	71	Estland	75	Spania	9
Vietnam	2	Ghana	24	Brasil	19	Bulgaria	61	Finland	9
Syria	1	Kamerun	9	Cuba	9	Polen	55	Sverige	8
Kambodsja	1	Sierra Leone	5	Jamaica	8	Albania	43	Italia	6
Kina		Liberia	3	Colombia	6	Litauen	41	Danmark	4
Laos	1	Uganda	2	Mexico	1	Russland	33	Holland	4
	1	Congo	2	Panama	1	Romania	25	Hellas	2
		Tanzania	2	Ukjent	1	Tsjekia	9	Østerrike	1
		Guinea	2			Moldova	7	Ukjent	2
		Kenya	2			Latvia	3		
		Angola	1			Slovakia	3		
		Somalia	1			Ungarn	2		
		Etiopia	1			Ukjent	1		
		Namibia	1						
		Gambia	1						
		Sør Afrika	1						
		Ukjent	1						
			5						
Totalt	154	Totalt	191	Totalt	116	Totalt	358	Totalt	45

I tillegg kommer 21 personer hvor vi ikke har nasjonalitet eller kontinent, altså totalt:

885 utenlandske kvinner i prostitusjonen fra 50 ulike land.

Endringer fra 2003 til 2004 blant de "største" nasjonalitetene:

Ser vi spesifikt på gateprostitusjon er det noen "store" land som utpeker seg: Nigeria, Ghana, Den dominikanske republikk, Estland, Russland, Albania, Bulgaria, Polen og Romania. Noen nasjonaliteter finner vi både på ute- og innemarkedet, mens andre kun opererer inne. F.eks. har vi aldri truffet kvinner fra Thailand i gateprostitusjon og aldri nigerianske på innemarkedet.

Mens afrikanere har økt mest i 2004, er fremdeles Øst- og Sentral Europeere den største gruppa. Blant afrikanere er det kvinner fra Nigeria som utgjør det største enkeltlandet. Mens vi i 2003 kun traff 2 nigerianske kvinner, møtte vi 128 året etter. Disse kvinnene kom enten via opphold i Italia eller Spania. Enkelte hadde papirer på at de hadde et legalt opphold i et Schengen-land, mens andre var her på turiststatus og noen hadde søkt asyl.

Organisert virksomhet

All erfaring tilsier at når det kommer en så stor gruppe fra ett land i løpet av kort tid, er dette trolig en organisert virksomhet. Dette bekreftes av historier vi hører fra kvinnene. Et annet eksempel er at vi i 2003 traff 4 polske kvinner mens tallet økte til 55 i 2004. Noen av kvinnene er åpne om at de jobber for en tredjeperson.

I Norge vet vi at både albanere, russere, personer fra Baltikum og nigerianere er inne i bildet som bakmenn. Noen bruker også enkelte av kvinnene selv som oppassere eller pengeinnkrevere. I den nigerianske prostitusjonen eksisterer det "madammer" som bakmenn. Feltet kompliseres av at noen kvinner får personlige relasjoner til sine bakmenn eller har det i utgangspunktet. Det kan være deres kjærester eller ektemenn som organiserer veien inn i Europa og som mottar alt eller store deler av kvinnens inntekt. Mange av kvinnene stiller seg helt uforstående til våre spørsmål om hallikvirksomhet eller utnytting. Enkelte har i sine hjemland en tradisjon for at mannen "takes care of everything" og hun trenger hans posisjon. Der det ikke nødvendigvis er sterke personlige bånd mellom henne og han hun betaler til, er det en tradisjon i hjemlandet at all prostitusjon er en organisert virksomhet. Det opphører den naturligvis ikke å være i det øyeblikket hun krysser en geografisk grense. Noen hevder sågar at det er utenkelig å ikke ha en som "passer på henne", det gir en viss status. Vi må altså slå fast at det er store kulturelle forskjeller landene imellom i spørsmål om hallikvirksomhet. Selv om vi har et lovverk som er tydelig på området og som skal følges, må vi ta de kulturelle forskjellene i betraktning i vårt møte med kvinnene. Vi ville ellers ikke være i stand til å nå fram med den hjelp og støtte kvinnene trenger. Vi må også ta i betraktning at noen av kvinnene er utsatt for trusler hvis de forteller sine historier. Dette betyr at vi må vise stor grad av sensitivitet i samtaler vi har med dem.

Hvor mye?

Historiene vi blir fortalt handler om at noen kvinner betaler alt fra 50 % opptil 100 % av sin inntekt til vedkommende bakmann. Ikke uvanlig for nigerianske kvinner for eksempel å ha en gjeld på rundt 400 000 kroner når de først kommer til Europa. Det er penger hun skylder for en ofte kronglete og vanskelig reise, for anskaffelse av papirer og for å betale alle mellommenn på veien til Europa. Disse pengene må betales tilbake før kvinnene kan tjene til seg selv. I nedbetalingstiden forsørges hun av bakmennene, men utgiftene plusses på gjelda.

Vi har truffet kvinner som kan bringe inn 100 000 til 200 000 i måneden. Selv om hun deler 50/50 med sin bakmann sitter hun igjen med en anselig mengde penger. Dette forutsetter at kvinnene jobber hardt og mye og at etterspørselen er god. Det vil derfor være store variasjoner kvinnene imellom og det er avhengig av under hvilket regime hun jobber. I den overnevnte økonomiske størrelsesorden, vil en kvinne kunne ansees som en middels stor norsk bedrift. Derfor er kvinnene meget attraktive i den kriminelle verden – hun representerer store økonomiske verdier.

I hele debatten om trafficking (menneskehandel) og utenlandsk prostitusjon, er det derfor en vesentlig diskusjon som mangler, nemlig den om økonomien i prostitusjonen. Satte vi den høyere på dagsordenen, ville vi forstå mye mer av mekanismene og dynamikken i dette feltet. Og ikke minst hva som er drivkraften for kvinnene. Mange av diskusjonene blir meget følelsesladede og dreier seg mest om kyniske kunder og lettlurte Øst Europeiske kvinner/eller ofre som de kalles. Disse er igjen et lett bytte for mafiaen. Stereotype bilder preger informasjonen og debatten.

La oss så høre noen av kvinnenes egne historier:

Katharina er 21 år gammel og fra en liten by i **Nord Albania**. Hun har jobbet med prostitusjon i overkant av 2 år. Hun har vært i Norge 1 måned og før det jobbet hun i Italia. Hun har omtrent ikke grunnskole og snakker ikke engelsk, men litt italiensk. Hun betalte 5000 Euro for å komme seg fra Italia til Norge. Hun er nå registrert som asylsøker i Norge. Hun bor sammen med en annen albansk kvinne i en liten leilighet. Kvinnene kom sammen med privatbil til Norge. Det er kjæresten til venninnen som organiserer alt. På spørsmål om de betaler regelmessig til ham, svarer de unnvikende.

Betty er 30 år og kommer fra **Nigeria**. Faren hennes har mange koner og svært mange barn. Kun fem av dem er hennes helsøsken. Selv er hun gift og har to barn. Hun sier selv hun ikke hadde noe godt ekteskap. Mannen forsørget verken henne eller barna og det hendte han slo. Tidligere jobba Betty "on a farm" men en dag kom en kvinne som ville kjøpe ananas og som synes at Betty var en "nice girl". Kvinnen mente hun kunne hjelpe Betty til Europa og dette skulle hun gjøre for en rimelig penge - kr. 250 000,-. Da skulle hun "take care of everything". Hun rådførte seg med noen familiemedlemmer som rådet henne til å dra, men hun skulle ikke si noe til moren sin. Betty dro så til Italia og brukte ett års tid på å nedbetale gjelda. Etter hvert fikk hun "italienske papirer" og har senere kunnet jobbe i flere andre europeiske land fordi markedet i Italia er presset. Hun begynte så å tjene penger til seg selv og kunne forsørge egne barn og annen familie i hjemlandet. Hun har også kunne legge seg opp noen penger som hun vil investere i en business og i framtiden få barna sine til Europa. Betty understreker at de kvinnene som kommer på denne måten til Europa, vet hva de skal her.

Elena kommer fra **Estland** og har vært mange ganger i Norge når vi treffer henne. Hun kom til Norge via russere som hun traff i Estland og ble møtt her av russiske menn. Før hun kom til Norge har hun vært i flere andre land blant annet Sverige. I Oslo ble hun plassert i en leilighet med kvinner fra andre baltiske land. Hun skulle betale kr. 1500,- dagen til russerne som organiserte det hele. Elena fikk etter hvert mye trøbbel med de russiske bakmennene som ville sende henne hjem igjen. Hun stakk av og fikk kontakt med noen albanske bakmenn som hun så jobbet for. Det gikk bra helt til hun også kom på kant med dem. Hun måtte flykte fra Norge da hun følte seg truet. Planen var å dra videre til et annet europeisk land og jobbe for seg selv.

Julia fra **Estland** er 27 år og av russisk opphav. Hun kom til Norge med en venninne og her vært her en stund. Hun har tidligere jobbet i Finland og Sverige. Jentene snakker om at de fant sine arbeidsgivere via et firma i Tallinn som hjelper med jobb i utlandet. Julia hadde en anelse om hva slags jobb de ville bli tilbudt. Hun betaler en god del penger til bakmannen her i Norge, men tjener nok til å underholde familien hjemme. De blir godt passet på når de er på jobb slik at de som organiserer det hele får inn sin del. Julia sier at det er umulig å jobbe for seg selv på gata – alt er kontrollert, også hvilken gate du skal være i. Hun har etter hvert begynt å hate det livet hun har og planlegger å hoppe av, men vet ikke helt hvordan ennå.

Svetlana fra **Bulgaria** hadde hatt kontakt med Pro Sentret i noen tid. En dag bestemte hun seg for at hun ville anmelde sin bakmann eller "boyfriend" som hun først kalte ham. Hun hadde betalt alt hun tjente til ham og satt igjen med ingenting. I tillegg hadde hun funnet seg i mye vold og sjikane. Hun forsto at dette ikke kunne fortsette. Hun kunne heller ikke reise til hjembyen uten noen oppsparte penger. Planen var å anmelde ham, bo på et krisesenter i påvente av at politiet skulle agere, og i denne tiden prostituere seg for å ha noen penger med hjem. Hun likte seg ikke så godt på Krisesentret da hun skjønnte at de misbilliget at hun gikk ut om kvelden. Etter en stund ble hun selv så skremt av å se seg over skulderen hele tiden. Visste hennes hallik nå at hun hadde anmeldt ham? Presset ble så stort fra alle kanter etter hvert at hun stakk fra landet.

Den utenlandske prostitusjonen finnes ikke bare i Oslo. Tidligere hørte vi mye om russiske kvinner som kom fra Murmansk til Finnmark for å selge alt fra sprit, babysjaker og sex. Så lenge sex-salget foregikk på en offentlig arena var det en opphetet debatt, men den forstummet etter at prostitusjonen trakk inn i de private hjem. I Tromsø anslår politiet at det finnes ca. 10 – 15 russiske kvinner som til enhver tid selger seksuelle tjenester i byen. Det eksisterer ingen hjelpetiltak verken privat eller offentlig som jobber mot dette feltet i Tromsø.

I Trondheim har vi nylig fått en rapport skrevet av Kirkens Bymisjon som beskriver ungdomsprostituasjon i byen. Ellers er det ingen som arbeider direkte opp mot noe prostitusjonsmiljø verken norsk eller utenlandsk. Vi får rapporter fra miljøet selv om at slike miljøer eksisterer i byen. Politiet etterforsker nå en sak med forgreninger til Estland.

Uansett får vi rapporter om at den utenlandske prostitusjonen ikke begrenser seg til Oslo. Kirkens Bymisjon i Bergen har i 2004 hatt 20 % utlendinger i sitt belegg. Kvinnene har de truffet både på inne og utemarkedet. De kom fra Albania, Estland, Den dominikanske republikk, Hellas og Nigeria. Ikke alle kvinnene hadde hatt et opphold i Oslo først, men kom inn i Norge direkte til Bergen. Oppsøkende tjenester i Bergen Kommune har også erfaring med at den utenlandske kontingenten er i gateprostituasjonen og fra de samme land som nevnt. Politiet i Bergen har under etterforskning en sak mot estisk prostituasjon. Denne har forgreninger til Drammen. Bergen rapporter også om den samme tendensen som i Oslo, nemlig en nedgang blant de norske rusmisbrukende kvinnene.

I Stavanger har Kirkens Bymisjon i flere år hatt et arbeid blant de gateprostituerte. De har også startet et prosjekt på innemarkedet i tillegg til å ville rette et arbeid inn mot det som måtte forekomme av kvinnehandel i byen. Det er også kommet opplysninger om at det i Stavanger finnes innslag av utenlandsk prostituasjon, med både kvinner fra Thailand, Øst Europa og Nigeria. Noen er omreisende til Stavanger og noen opererer kun der. Politiet i byen har under etterforskning saker med nigeriansk prostituasjon.

Et Kritisk Blikk på Handlingsplanen mot Handel med Kvinner og Barn

I februar 2003 lanserte regjeringen ved Justisdepartementet en treårig Handlingsplan mot handel med kvinner og barn. Planen kom i stand etter at Norge hadde akseptert intensjonene i den såkalte Palermoprotokollen som FN sto bak. Senere har Norge ratifisert denne protokollen og den danner grunnlaget for mange lands innsats mot menneskehandel. Riktignok er det mange måter å tolke protokollen på, men hensikten med å bekjempe menneskehandel ved å ta bakmennene og gi bistand og beskyttelse til de som ble handlet med sto fast. Så er det bare spørsmål om på hvilken måte man skal gjøre denne jobben.

Vi kan vel si at selv om den norske planen nå har eksistert i 2 år, er flere av punktene ikke godt nok implementert eller klargjort. Der vi har noe erfaring kan vi allerede se hva som fungerer og hva som bør rettes på. Etter vårt skjønn trenger vi ikke å vente til planperioden er over før vi gjør noen endringer.

Planen inneholder 5 vesentlige hovedområder:

1. Regjeringen skal sikre at ofre for menneskehandel beskyttes og får hjelp
2. Regjeringen skal forebygge menneskehandel ved å forhindre rekruttering og bidra til kunnskap og styrket levevilkår i opprinnelseslandet
3. Regjeringen vil forebygge menneskehandel ved å begrense etterspørselen
4. Regjeringen vil slå ned på den organiserte kriminaliteten
5. Regjeringen vil styrke kunnskap og samarbeid for å innfri intensjonene i planen

Til å gjennomføre planen ble det bevilget ca. 100 millioner kroner. Det viser seg at brorparten av disse pengene ikke var friske midler men penger som var bundet opp i prosjekter Norge allerede hadde forpliktet seg til utenlands. De to første årene har det gått svært få midler til tiltak for å beskytte og hjelpe kvinnene som var traffickert til Norge.

Hvem er et offer for menneskehandel?

Etter Pro Sentrets vurdering står vi ovenfor noen viktige problemstillinger som må avklares før vi kan si om vi har kommet noen vesentlig vei i Handlingsplanen. Det første som må avklares er hvem som er et offer for trafficking? Vi ser at politiets praksis i å avdekke dette, hviler på om kvinnene selv definerer seg som traffickerte. Naturligvis skal man lytte til hva kvinnene selv sier, men om kvinnene selv ikke erkjenner at de er utsatt for menneskehandel, skal allikevel myndighetene i et land på et selvstendig grunnlag undersøke om trafficking har funnet sted. Palermoprotokollen er tydelig på dette punktet. Også mange store internasjonale organisasjoner som OSCE, Amnesty International og Anti-Slavery International er klare på at *when there are reasonable grounds to believe that a person is or has been a victim of trafficking...* skal støttetiltak iverksettes. Når vi vet hvilke land som har en sterk organisert prostitusjon, bør prostitusjon som kommer fra disse landene få en ekstra oppmerksomhet fra norske myndigheters side.

På spørsmål fra politiet benekter så godt som alle kvinnene i dag at de er traffickert. Å basere seg på at kvinnene skal være et kronvitne, blir feilslått. Pr. i dag er altså den viktigste og mest brukte norske strategien overfor utenlandske kvinner med tvilsom oppholdsstatus å returnere de til hjemlandet eller det landet hun sist kom fra. På denne måten vil det være svært få kvinner i Norge som kommer inn under Handlingsplanen. Det er kun hvis kvinnene selv identifiserer seg som et offer for menneskehandel og myndighetene aksepterer dette, at rettigheter blir utløst.

Regjeringen vil gi trafficking-ofre «tenkepause»

STORAKSJON: Politiet slo i begynnelsen av november til mot Sentrum pensjonat i Oslo. Fem personer er siktet for hallikvirksomhet og 49 kvinner av utenlandsk opprinnelse ble avhørt. Alle skal ha fått tilbud om den såkalte refleksjonsperioden, men ingen takket ja. Foto: TV 2

FAKTA

Politiaksjoner

Politiet har dette året gjennomført en storaksjon mot prostitusjonsmiljøet. Her er de viktigste aksjonene:

- Aksjon mot pensjonat i Skippergata: 49 kvinner avhørt som vitner. Fem personer siktet for hallikvirksomhet.
- Razzia mot bordell på Frogner: 6 kvinner avhørt som vitner. Fire personer siktet, tre for menneskehandel.
- Ransbølge mot prostituerte: 12 kvinner avhørt som vitner. Østeuropeisk ransliga siktet for flere overgrep.
- Trafficking-saker under etterforskning: 3 kvinner avhørt som vitner. To menn har vært varetaktsfengslet.
- Utlendingsaker: 10 kvinner i prostitusjonsmiljøet domfelt for brudd på utlendingsloven.

Serie

MENNESKEHANDEL

Regjeringen har brukt 100 millioner kroner på tiltak mot handel av mennesker og barn. Samtidig mener politi og sosialarbeidere at bakmenn organiserer sexsalg, og at mange utenlandske kvinner utsettes for tvang i Norge.

Ingen takker ja

En tenketid på 45 dager skulle få offer for menneskehandel til å løsrive seg fra nettverket, mente regjeringen. Så langt har ingen benyttet seg av tilbudet.

Tekst: Ole Bjørner Loe Welde
obw@dagbladet.no

En optelling Dagbladet har gjort, viser at minst 70 kvinner fra prostitusjonsmiljøet det siste året har vært inne til avhør knyttet til halliksaker, i flere av disse skal det har vært mistanke om menneskehandel. I tillegg har en rekke kvinner vært inne til avhør hos utlendingspolitiet.

Alle disse kvinnene skal etter UDI sine retningslinjer bli tilbudt en tenketid på 45 dager. Formålet er at flere skal komme ut av nettverket og angi bakmennene. Problemet er at UDI ikke fått inn-

rapportert et eneste tilfelle hvor noen har takket ja til tilbudet. Det overrasker politikilder som har jobbet med problemstillingen.

- Ingen gevinst

Tilbudet ble lansert som et av de viktigste i regjeringens handlingsplan, der det skal investeres 100 millioner i kampen mot menneskehandel.

Leder ved PRO-senteret, Liv Jessen, mener offer for menneskehandel har lite å tjene på å søke om refleksjonsperioden.

- Dette tiltaket viser at regjeringen ikke skjønner så mye av situasjonen til disse jentene. Dette er kvinner som systematisk undertrykkes. De er livredde, og trenger mer enn 45 dagers trygghet for å bryte ut, sier Jessen, som mener at Norge bør se på tiltakene som er innført i andre land.

- I dag er det et sett av retningslinjer for å få innvilget denne perioden. En av disse er at de samarbeider med politiet og myndighetene. For kvinnene kan det være livsfarlig å snakke med politiet, sier Jessen, som viser til at blant annet Italia har hatt hell med en ordning der de tilbyr 60 dagers opphold uten noen betingelser.

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) har foreslått at Norge bør gi offer for menneskehandel midlertidig opphold.

Søker ikke

Handlingsplanen trådte i kraft fra februar 2003, men det var først i mars i år at departementet instruerte UDI om 45-dagersregelen. UDI sendte i mai ut et rundskriv til landets politimestere der de informerte om virkemiddelet.

Fire har fått oppholdstillatelse

Fire utenlandske kvinner har fått innvilget opphold i Norge etter at de har vært utsatt for menneskehandel.

I tillegg til de fire, er det en kvinne som har fått midlertidig opphold på bakgrunn av en pågående straffesak, opplyser UDI.

Dagbladet har snakket med en av kvinnene som har fått opp-

holdstillatelse. Hun uttrykker stor glede over å kunne bli i Norge. Samtidig er hennes bakgrunn for belastende til at hun ønsker å snakke om det.

- Det er en del av livet mitt som jeg bare vil glemme. Men jeg er takknemlig for at jeg har fått lov til å starte på nytt her. Det gir meg en trygghet som jeg ikke ville hatt i hjemlandet

mitt, sier kvinnen.

Søkere som anfører trafficking som asylmotiv, kommer særlig fra Albania, Moldova, Baltikum, Russland og Ukraina. Den siste tida har det også kommet saker fra Afrika, spesielt Nigeria.

UDI har ingen statistikk som forteller hvor mange kvinner som har søkt om oppholdstillatelse på bakgrunn av menneskehandel.

VERDEN I BILDER

WWF-seminar med pressekonferanse torsdag 16.12:

NORSK MILJØPOLITIKK SETT FRA BRUSSEL

Påmelding til: Line Bakke, WWF - 22 03 65 17 eller lbakke@wwf.no
Sted: Håndverkeren, Rosenkrantzgate 7, Oslo. Tid: 09 - 16.

Temaene innledes av miljøeksperter fra WWFs Europakontor. Diskusjon under hvert punkt.

09.25 «EØS og miljø: Norge - et lydrike» Rasmus Hansson, generalsekretær, WWF-Norge

10.00 «Nye EU trenger et miljøeksempel» Tony Long, direktør, WWFs Europakontor.

Pressekonferanse i samarbeid med SV.

11.00 «Miljøgift i norske politikere». To politikere legger fram resultatene av sine blodprøver. Følnin kommentar

To likestilte innfallsvinkler

Vi mener at man må se problemene med menneskehandel langs to likestilte akser:

1. Hjelp og støtte til de som kan og vil ut av prostitusjonen
2. Hjelp og støtte til de som av forskjellige årsaker ikke kan eller vil ut av prostitusjonen

Ad gruppe 1

Handlingsplanen per i dag er i hovedsak rettet inn på gruppe nr. 1. Norske myndigheter og til dels opinionen har et bilde av den traffickerte kvinnen som identisk med *Lilja* etter filmen *Lilja 4ever*. Filmen portretterer en kvinne som ble narret opp i stry, forledet til å reise til Sverige og lovet en ordinær jobb med store inntektsmuligheter. Isteden blir hun innesperret, fratatt passet og truet til å jobbe som prostituert av voldelige bakmenn. Hvis man har en forestilling om at slik er situasjonen for alle de traffickerte kvinnene, vil det heldigvis ikke være så mange i denne situasjonen. Det skal vi være glad for. Lilja finnes, men de fleste kvinnene som er organisert inn i Norge av bakmenn blir ikke låst inn, ei heller fratatt passet og enkelte kan slutte når de har betalt sin gjeld til bakmennene. Ikke alle blir heller utsatt for slik vold og fornæring som Lilja ble. Men like fullt er de utsatt for en organisert handel hvor hun må betale store summer til en tredje person og flere opplever at hun ikke hadde mange gode valgmuligheter og derfor kan man si at noen utnytter hennes sårbare posisjon. Dette er viktige kriterier for å kunne identifiseres som offer for trafficking. *Straffelovens § 224: Forbud mot handel med mennesker lyder:*

"Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter en person til..."

Vi må bli enige om hele eller deler av denne paragrafen danner grunnlaget for å identifisere noen som traffickert. Ved å legge ensidig vekt på vold og trusler, forlitter man seg subjektivt på kvinnenens historier. Hva som oppleves som trusler for en person, kan oppleves annerledes for en annen. Det kan også være at en bakmann ikke opptrer voldelig men allikevel både utnytter hennes sårbarhet og tjener godt med penger på hennes situasjon. Hvor lista skal ligge har Norge ikke avklart.

Refleksjonsperiode med nogo attåt

Den norske Handlingsplanen har som et sentralt tilbud at alle som er identifisert som et offer for menneskehandel kan få tilbud om 45 dagers refleksjonsperiode hvor deres bortvisningsvedtak stilles i bero og de får bli i landet i 45 dager forutsatt at de har til hensikt å slutte i prostitusjonen og samarbeide med politiet. I denne perioden vil de få tilbud om opphold på et kritesenter og sosialhjelp i den tiden de blir. Hva som er hensikten med denne perioden er noe uklart, men det forekommer oss at det både skal være en periode som politiet kan bruke til å klargjøre hennes identitet som traffickert og likeså er det tenkt at hun skal reflektere over om hun vil samarbeidet med politiet og angi sine bakmenn. Så langt har ingen kvinner sagt ja til å motta tilbud om en refleksjonsperiode. Vi tror at grunnen til at få takker ja til et slikt tilbud er fordi det ikke oppfattes som noe reelt gode. Hvis hun ikke får noen garantier for hva hun kan vente seg etter refleksjonsperioden, vil få takke ja. Derfor vil vi anbefale myndighetene både å utvide refleksjonstiden og samtidig gi garantier for mer varig opphold i landet.

I tillegg bør det vurderes å ikke stille betingelser om samarbeid med politiet eller å slutte med prostitusjon i denne perioden. De 45 dagene skal jo være en tid hvor man nettopp reflekterer over dette og ikke at man har tenkt igjennom dette på forhånd. Italia som er et langt fattigere land enn Norge og med betraktelig flere prostituerte, har innført systemer hvor de inngår avtaler med de kvinnene som vil samarbeide og angi sine halliker om muligheter for mer varig opphold i landet under visse forutsetninger. 3000 utenlandske kvinner har gått inn på denne avtalen i Italia og sånn sett fått en mulighet til å komme seg ut av prostitusjonen. For å samarbeide med politiet må kvinnene få en garanti for at hun oppnår noe som hun mener er et gode.

Mer opplæring og koordinering

For å kunne gjøre en bedre jobb bør politi, sosial og helsearbeidere og ikke minst ansatte ved krisesentre få mer opplæring og kunnskap om mekanismene i denne formen for prostitusjon. Vi må også forstå den kulturelle konteksten hun kommer fra og befinner seg i. Vi må opptre på en fordomsfri måte og ikke minst la kvinnene få være med på alle beslutninger som tas. Det er svært viktig at hun får eller gjenvinner kontroll over livet sitt om hun ikke har hatt det før. For å hjelpe oss i en del av dette arbeidet går vi inn for at flere enn Pro Sentret ansetter kulturformidlere som kan være en brobygger mellom de ulike kulturene. Enkelte land i Europa benytter slike og har også egen trening og undervisning for kulturformidling som kan være nyttig. Særlig bør de personene/gruppene som skal identifisere ofre for trafficking ha særlig god kunnskap på feltet. Vi ser også at det bør opprettes samarbeidsgrupper mellom de som jobber klinisk i feltet som for eks. Nadheim, Pro Sentret, politiet og aktuelle krisesentra.

Ad gruppe 2

Det kan være mange forskjellige grunner til at kvinner ikke kan/vil angi sine bakmenn, samarbeide med politiet og myndighetene. Grunner som trusler om represalier overfor kvinnens barn, familie eller egen person kan være forklaringer som gjør at kvinnene heller velger det beste av to onder. Og for noen kan det å forbli i prostitusjonen og betale store summer til en hallik fortone seg som bedre enn alternativene. Dette må vi forstå og respektere. Vi må i alle fall ikke "straffe" disse kvinnene ved å si at hun ikke fortjener hjelp og støtte hvis hun ikke vil samarbeide med myndighetene. Svært ofte har hun sine gode grunner. Hvis vi skal håpe på at hun vil fortelle sin historie og hoppe av prostitusjonen, vil det være viktig at samfunnet har strukket fram en hånd og tilkjennegitt at vi vil henne vel. Tillit over tid er veien å gå. Dette betyr at hun også må få tilbud om helsehjelp, sosial og terapeutisk oppfølging, juridisk rådgivning og mulighet for bistand ved hjemsendelse osv. Vi må ikke komme i en situasjon hvor bare de "snille og samarbeidsvillige" kvinnene kan få den hjelpen. Igjen må vi bygge tillit over tid og det gjøres ikke ved å nekte henne sårt trengt hjelp.

Vi vil knytte noen kommentarer til tilbud som bør gjelde alle utenlandske prostituerte uavhengig av status og identifisering.

Helsetilbud

Vi har en del erfaring for at det ordinære helsevesen over hodet ikke er designet for å yte hjelp til disse gruppene på en smidig måte. Mange av kvinnene har usikker eller kortvarig oppholdsstatus og lever et omflakkende og risikofylt liv.

Både samfunnet og den enkelte kvinne vil være tjent med at det offentlige tok deres helsesituasjon på alvor. Mange kommer også fra områder som er høyendemiske og med en livsførsel som bør tas alvorlig, særlig gjelder det alt som forbindes med reproduktiv helse og infeksjoner. I dag er det er stor usikkerhet i helsevesenet om hvilken hjelp som kan tilbys. Er for eksempel en utskrapning etter en abort akutt helsehjelp fordi man lurer på om man har fått med alt? I første omgang mener Pro Sentret det må lages klare retningslinjer for hva samfunnet kan tilby og hva som omfattes som akutt helsehjelp.

Et annet aspekt er at tjenester som i dag tilbys kan være svært dyre. Dersom en kvinne blir gravid med en kunde i Norge må hun betale ca. kr. 7000,- for å få utført en abort. For å kunne betale regningen opplever kvinnen et økt press på mer prostitusjon. På bakgrunn av disse erfaringene mener Pro Sentret at myndighetene må vurdere å innføre gratis helsehjelp til personer med usikker eller kortvarig oppholdsstatus. Dette bør omfatte mer enn akutt hjelp. Igjen viser vi til erfaringer på dette området fra Italia.

Juridisk hjelp

Når det gjelder juridisk bistand bør det klarlegges hvilke kriterier som skal utløse juridisk hjelp, og hvilken form for bistand som kan tilbys. I dag er vi avhengige av velvillige og billige advokater som yter bistand. Dette er en uforutsigbar måte å jobbe på. Ansvar og rutiner bør tildeles.

Oppsøkende team

Vi mener bestemt at det i dag ikke er behov for flere aktører i det oppsøkende arbeidet i prostitusjonsmiljøene i Oslo enn det som er per i dag. Det kan derimot være behov for en styrking samt bedre samordning og koordinering av de aktørene som eksisterer både av offentlige og private slik at vi dekker alle arenaer og kan gi best mulig tilbud. Når det gjelder andre byer som Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø bør det offentlige og Kirkens Bymisjon, som noen steder i dag jobber innenfor prostitusjonsfeltet, på en bedre og mer samordnet måte kunne jobbe også med det utenlandske markedet.

Hjemsendelse

Det bør lages systemer og rutiner for hjemsendelse der det er ønsket av kvinnen eller staten. Dette bør skje etter systemer som kvinnene kan akseptere og i samarbeid med NGOer i Norge og hjemlandet som føles trygge for kvinnene.

Kvinneretta bistand

Det er ønskelig og påkrevet at alle norske bistandsprosjekter har et uttalt kvinnefokus, og bidrar til å ivareta mulighetene og skape nye måter for kvinner å livberge seg i hjemlandet på. Norske myndigheter bør i tillegg påse at de virksomheter man er involvert i ikke bidrar til å forvanske kvinners kår og dermed gjør dem mer sårbare for utnyttelse. I tillegg bør Norge yte bistand til rehabilitering for kvinner som vender hjem etter å ha vært traffickert.

Tiltak for å begrense etterspørselen

Tiltak i forhold til kjøpere av seksuelle tjenester

Målsetting:

- Redusere etterspørselen av seksuelle tjenester ved å gi et rådgivnings-/behandlingstilbud til menn som kjøper
- Samle, systematisere og formidle kunnskap om menn som kjøper
- Forebygge kjøp ved å utarbeide målrettede informasjonstiltak og bevisstgjøre/ansvarliggjøre menn generelt

Tiltak i forhold til kjøpersiden er i følge Handlingsplanen sentralt i forebygging av prostitusjon. Menn utgjør den største delen av kjøperne. I følge forskning står 20 % av mennene som kjøper seksuelle tjenester for 2/3 av kjøpene. Det er flere blant disse som kjøper tvangsmessig og ønsker/trenger et tilbud. Vi har en del kunnskap om kjøpere av seksuelle tjenester, men ingen tiltak. I Göteborg har man i lengre tid hatt et behandlingstilbud for de som vil slutte (KAST-prosjektet). Det er naturlig at Reform (Ressurscenter for menn) utformer et tilbud om behandling/rådgivning på grunnlag av eksisterende kunnskap. Videre foreslås det at Reform legger vekt på informasjon til større grupper, for eksempel ved en interaktiv nettside og en mediestrategi for å få satt spørsmål på dagsorden. Det er viktig at dette blir gjort på en ikke-moraliserende måte og at målet er endring gjennom dialog og bevisstgjøring. Vi er inneforstått med at Reform har fremmet søknader om et kundetiltak overfor BFD. Dette omfatter telefonrådgivning og internetthjemmeside. Vi mener at et behandlingstilbud, gjerne gruppebehandling, også bør inkluderes. Dokumentasjon og evaluering med tanke på videreutvikling må også med.

Tiltak for å slå ned på kriminaliteten

Politiets og rettsapparatets rolle

Når det gjelder politiet og påtalemyndighetenes ansvar, har vi vært inne på det tidligere. Her vil vi kun nevne et ønske vi har hatt både siden Handlingsplanen kom, men faktisk også tilbake til 1991 da den "gamle" prostitusjonsspanergruppa ble nedlagt. Oslo politikammer bør organiseres med en egen operativ enhet med hensikt å ha oversikt både strategisk og taktisk i forhold til all prostitusjon. En egen prostitusjonsgruppe bør altså opprettes slik at kompetansen og ansvaret ikke blir spredt på mange enheter og folk, slik det er nå. Deres erfaring med det største prostitusjonsmiljøet i landet vil kunne komme flere politidistrikter til nytte. Vi tør hevde at sannsynligheten for at Norge hadde kunnet demme opp for den stigende utenlandske prostitusjonen hadde vært større hvis den "gamle" prostitusjonsspanergruppa ikke hadde blitt nedlagt.

Pro Sentret mener at det i tillegg bør settes inn flere kompetansehevede tiltak på prostitusjonsområdet for politi og rettsvesen.

Samarbeid

Regjeringen bør fortsette og kanskje intensivere arbeidet med de mer praktiske samarbeidsgruppene som er satt i gang i forhold til handlingsplanen. Samarbeid og dialog er den eneste måten å oppnå resultater på, og den beste måten å bygge ned fordommer og uvitenhet på. Men gruppene må ha en reell innflytelse på utformingen av tiltak som settes ut i livet.

Heder og Ære

Vi sakser fra Amnesty International Norges hjemmeside:

06.09.2004

Amnesty International Norge ga historiens første Amnestypris til daglig leder av Pro Senteret i Oslo, Liv Jessen. Hun fikk prisen for sitt utrettelige arbeid for de prostituertes rettigheter i over 20 år.

Amnestys menneskerettighetspris går i år til et menneske som har gjort noe langt utover det man kan forvente. Et menneske som både er utrettelig, dyktig, idealistisk og resultatorientert.

- Hele sitt yrkesaktive liv har hun jobbet for å sikre rettigheter og et verdig liv til noen av samfunnets mest utstøtte. Hun har greid å sette de prostituertes rettigheter på dagsorden - kompromissløst og konsekvent, sa generalsekretær i Amnesty International Norge, Petter Eide under prisutdelingen 3. september.

- Jeg takker juryen for denne utmerkelsen, men vil også rette en varm takk til kvinner i prostitusjonen som har lært meg om styrke og overlevelse, og faktisk om hva som er viktig her i livet, sa Liv Jessen i sin takketale.

Jessen kvitterte for utmerkelsen med et politisk utspill og en oppfordring til norske myndigheter. Hun mener politiets fokus må overføres fra jentenes sexsalg til kriminelle nettverk som tjener grovt på menneskehandel. Hun er kritisk til at regjeringens plan mot menneskehandel gjør kvinnens rett til beskyttelse avhengig av hvorvidt hun slutter med prostitusjon og bistår politiet.

- Det er meget kritikkverdige at det er kvinnens moral og samarbeidsvilje som blir avgjørende, ikke det faktum at hun har vært utsatt for en alvorlig forbrytelse, sier Jessen. - Innsatsen for å bekjempe menneskehandel må basere seg på en respekt for kvinnens menneskerettigheter og på hennes deltakelse og medbestemmelse. Myndighetene bør snarest pålegge Senter for menneskerettigheter å kartlegge hvorvidt den norske innsatsen mot menneskehandel føres i overensstemmelse med grunnleggende menneskerettigheter. En slik overvåking vil være i samsvar med FNs anbefalte prinsipper for handel med kvinner, sa Jessen.

Krav på respekt

Liv Jessen er født i Sandefjord i 1947. Som sosionom har hun jobbet i Oslo kommune i 26 år. På sosialkontor, i rusomsorgen og de siste 20 år på Pro Senteret som er et nasjonalt kompetansesenter for alt som har med prostitusjon å gjøre. Jessen har skrevet boka: *Kvinnene ut av prostitusjon* og er ellers en aktiv debattant og foredragsholder på sitt felt.

- Hun har blitt utskjelt, men har aldri latt seg knekke. Hun har stått fram som en talskvinne for å sikre menneskerettigheter til en gruppe kvinner som de færreste viser respekt. Alt hun sier og gjør bunner i en grunnleggende holdning til de prostituerte som mennesker med rettigheter og krav på respekt for sine valg, sa Eide

Juryen har bestått av Tom Kvisle, markedssjef i Aschehoug, Hege Duckert, kulturredaktør i Dagbladet og Petter Eide, generalsekretær i Amnesty.

Prisen kom naturligvis overraskende men ikke var det desto mer gledelig, og lykkeønskninger strømmet til fra kjente og ukjente. De prostituerte kvinnene som ofte besøker Pro Sentret var også begeistret. De hevdet at gjennom denne prisen fikk de en følelse av at de også ble anerkjent. Men noen negative reaksjoner kom fra enkelte kvinnegrupperinger. Det falt dem tungt for brystet at en som var uenig med dem i for eks. spørsmålet om kriminalisering av kundevirksomhet skulle få en anerkjennelse.

Denne oppmerksomheten førte til at Dagblad Magasinet i høst laget et portrettintervju av Pro Sentrets sjef. Og i desember 2004 ble hun nominert sammen med flere til "Årets Oslo-borger" av avisa Aften Aften. Den ærefulle tittel gikk til politioverbetjent Finn Abrahamsen. Han var en verdig vinner og vi gratulerer så mye.

Slutten på et slikt år med ære og oppmerksomhet var at Liv Jessen ble kåret til "Årets Hjertevarmer" av bladet Kvinner og Klær i romjula.

... det siste året har vært spesielt. Prostitusjonsmarkedet har hardnet til og blitt en internasjonal arena der bakmenn styrer. Liv Jessen berømmer Pro Sentret for den omstillingsevnen som er vist. Hun er ikke opptatt av berømmelse, men har en enorm iver etter å gjøre situasjonen bedre for utsatte kvinner. – Jeg deler æren med de prostituerte jentene. De har så mye varme og styrke at jeg aldri slutter å la meg imponere. Det er deres overlevelsessevne, humor og raushet som har fått meg til å stå på i alle disse årene, sier Liv Jessen.

Sitat fra Kvinner og Klær nr. 53/2004

Sterke Meninger om Prostitusjon

Omfanget av pressedekningen i prostitusjonsspørsmål har økt det siste året. Pro Sentret hadde nesten en fordobling av kontakter med presse sammenlignet med året før. Presseklippstatistikken viser en økning på 43 %. Økningen har vært størst i etermedia som radio og tv. De har satt mange viktige prostitusjonsspørsmål på dagsordenen, særlig spørsmål som handel med kvinner og utviklingen av markedet. Men 2004 er også et år hvor kvinner som selv er involvert i prostitusjonen har blitt synlige. Diskusjoner om hvorvidt kunden bør kriminaliseres, politiets stenging av Kvadraturen og økning av utenlandsk prostitusjon har brakt dem på banen. Ikke minst formidles de prostituertes egne oppfatninger av de samfunnsmessige tiltak som berører dem.

Vårt inntrykk er at folk flest har fått med seg de viktigste diskusjonene og utviklingstrekkene. Dette er bra. Vi trenger en åpen og kontinuerlig debatt om prostitusjonsspørsmål. Tankevekkende er den temperaturen debatten ofte får. Prostitusjon berører viktige moralspørsmål og aktiviserer sterke bilder hos folk flest. Vi blir allikevel slått av hvor polariserte debattene kan bli og hvor liten plass prostitusjonens realiteter har i forhold til dens symbolverdi. Dette gjenspeiler seg også i retorikk og ordvalg. Er prostitusjon "kjøp og salg av seksuelle tjenester" eller er det "salg av kvinnekroppen"? Er deres kunder pr. definisjon overgripere, eller er det andre måter å se dem på som er mer fruktbare? Er utenlandske kvinner i prostitusjonen "sexslaver solgt over grensen som en annen vare" eller "en del av den kvinnelige arbeidsmigrasjonen som er sårbar for utnyttning"? Valg av begreper viser til forutgående analyser, analyser som ofte tas for gitt. Ordvalg som avviker fra en underforstått for-forståelse oppfattes som tendensiøs. Men ordvalg er ikke bare gjenspeilinger av en akademisk diskurs, de styrer også tiltakene som settes i verk. Velger vi å se på prostitusjon bare som "vold mot kvinner" er tiltakene i det store og hele gitt.

Her er to sentrale debatter:

Kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester

Diskusjonen om å ensidig kriminalisere kjøperen har stått på dagsorden siden den ble reist på slutten av 70-årene. Etter at Sverige, som første land, innførte en slik lov i 1999 har spørsmålet om å følge dette eksemplet stått på den politiske dagsorden. I forbindelse med behandlingen av Seksuallovbruddsutvalgets innstilling i 2000 vedtok Stortinget å avvente de svenske erfaringene. Imidlertid foreligger ingen svensk evaluering. Nåværende Samhøllsbyggnadsminister Mona Sahlin uttrykker at en slik heller ikke vil komme. Et tiltak i den norske Handlingsplanen mot handel med kvinner og barn ble å nedsette en arbeidsgruppe som skulle se på spørsmålet. Gruppen leverte sin innstilling til Justisdepartementet i 2004 og slår fast at man i Sverige ikke har god nok dokumentasjon på hva som har skjedd med markedet som helhet, selv om gateprostitusjonen har gått ned med ca 40 %. På gateplan fortelles det om mer helseproblemer og frykt for overgrep. Politiet erkjenner håndhevelsesproblemer.

Arbeidsgruppa konkluderer med at lovgivningen ikke kan karakteriseres som *effektiv lovgivning*, men at dens eventuelle verdi må sees som *renovasjonslovgivning* eller *symbollovgivning*. I en kronikk i Aftenposten 5.1.05 sier arbeidsgruppens leder, Ulf Stridbeck: "Hvis man ønsker å forbedre forholdene for de gateprostituerte, er den svenske modellen ikke veien å gå"

Regjeringen kunngjorde i november at den ikke ville kriminalisere sexkjøp. Den har således markert at den vil ta utgangspunkt i sosialpolitikken, ikke kriminalpolitikken. Debatten er ikke slutt med det. Flere politiske partier og andre organisasjoner skal behandle forslag om kriminalisering i løpet av våren 2005. Nettverket mot prostitusjon og handel med kvinner har varslet at de vil ha omkamp på dette spørsmålet. Svenske myndigheter har øvet et betydelig påtrykk for at andre land skal følge deres eksempel. Dette gjelder særlig innenfor det nordiske – baltiske området, men også ellers.

Et viktig trekk i debatten i de seinere årene er at kundekriminalisering lanseres som et effektivt middel i kampen mot handel med kvinner og barn. Dette er på ingen måte dokumentert, men er et argument som ser ut til å ha stor slagkraft fordi vi alle opprøres over forholdene de lever under. Pro Sentret har klart frarådet en kriminalisering av sexkjøp. Dette er et standpunkt vi har tatt etter en helhetsvurdering. Vi er helt inneforstått med å fokusere mer på kjøperens ansvar, men mener at omkostningene ved en kundekriminalisering er større enn eventuelle gevinster, særlig for kvinnene. Se ellers www.prosentret.no om *Nei til kundekriminalisering*.

"Plata" og "Kvadraturen"

1. mars stengte politiet gatene i "Kvadraturen" i Oslo for innkjøring på kveldstid. Stengningen var et resultat av lengre tids press fra næringslivet for å få slutt på prostitusjonen og rusmisbruket i området. I begynnelsen av juni stengte politiet "Plata" i Oslo etter betydelig påtrykk fra næringsliv og politikere.

Selv om sakene fikk et forskjellig forløp, er det naturlig å se dem i sammenheng. Begge har sitt utspring i et ønske om å få et byrom som er mer attraktivt for flertallet av byens borgere, samtidig som en vil begrense og forebygge kriminelle handlinger. Diskusjonene omkring "Plata" og "Kvadraturen" handlet mye om motsetningene mellom publikums og næringslivets interesser satt opp mot utstøtte gruppers rett til en plass i bybildet. Men det er ikke bare et spørsmål om sosial renovasjon. Vil tiltak som å spre miljøene eller forvise dem til mer skjulte arenaer, svekke deres muligheter til å ivareta egen helse og sikkerhet? Det er også spørsmål om hva vi vil by vanskeligstilte grupper. Er vi villig til å invitere de det gjelder til å bidra til løsningene? I tilfellet "Kvadraturen" fikk man etter hvert en god dialog mellom partene. De prostituerte kvinnene selv bidro konstruktivt ved å fremme forslag som til slutt ble en løsning alle kunne leve med. Vi sitter imidlertid igjen med en urovekkende samling av flere marginaliserte grupper i Skippergata: rusmisbrukere, prostituerte, hjemløse og mennesker med alvorlige psykiske problemer. Ensidig jaging av folk fra ett område fører ofte til at de bare flytter seg. I dette tilfellet har de flyttet til et område som er nærmere de vanlige, etablerte rekreasjonsområdene og hvor det offentlige innsyn og kontroll er dårligere.

Diskusjonene omkring "Plata" og "Kvadraturen" er ikke særnorske fenomener. Parallelt med en velstandsøkning i Europa er det en større andel mennesker som settes utenfor. Samfunnets evne til å oppta og tolerere synlig "avvikende" atferd synes å bli mindre. Og samfunnets behov for regulering og kontroll blir sterkere. I Frankrike og Storbritannia har man for eksempel gjeninnført lover mot gateprostitusjon, tigging m.m. ("Loi Sarkozy" og Anti-Social Behaviour Orders). Andre steder som Finland og Nederland har man håndhevet lokale reguleringer strengere. Innsatser mot utenlandsk prostitusjon er ikke bare motivert ut fra ønsket om å støtte og beskytte ofre, men også styrt av ønsket om å kontrollere arbeidsinnvandringen. I dette perspektivet handler både svensk og nederlandsk håndhevelse av prostitusjonslovgivningen om å fjerne den synlige/ukontrollerbare delen.

Kampanjen: Ting er Ikke Alltid Slik Det ser Ut Som

Våren 2003 startet Pro Sentret et samarbeid med kommunikasjonsbyrået Cox om en kampanje rettet mot politikere, media og fagfolk. Pro Sentret har i mange år formidlet nyanserte bilder av prostitusjonen og ønsket å gi prostituerte et ansikt som viser mer enn stereotypene. Likevel har vi sett at opplysning blir satt til side av folks forforståelser og bilder. Derfor ønsket vi å formidle fakta og alternative framstillinger som kunne mane til debatt og ettertanke. Kampanjen ble finansiert ved en internasjonal konkurranse, "Ideas that matter" arrangert av papirfirmaet Sappi. Kampanjen startet i slutten av mars 2004 med et presseoppslag hvor sentrale politikere ble spurt om deres kunnskap om prostitusjon.

vil avlive mytene om prostitusjon

Politikerne vet altfor lite om prostitusjon, mener Pro Sentret. I en ny kampanje vil de fjerne fordommer som at prostituerte er tafatte narkomane vrak.

ANNE KARIN SETHER
anne.karin.sether@prosentret.no

Rundt påske lanseres en informasjonskampanje som skal lære politikere og andre at prostituerte er som vanlige folk. Noen stiller i busnad på 17. mai, noen har katt og noen liker å bake. De fleste er i prostitusjon på grunn av økonomiske problemer. Svært få selger sex fordi de er narkomane. Det finnes veldig mange typer prostituerte, men det er ett bilde av dem som dominerer: den narkomane, slitne prostituerte på gata.

«Mange ser på prostituerte som ofre som ligger under for heroin og gjør dem til objekter i stedet for mennesker. Eller de ser på dem som uansvarlige barn man ikke trenger å spørre, som man bare kan bestemme over. Det er forferdelig færlig, sier leder ved Pro Sentret, Liv Jessen. Det er Pro Sentret og Cox Kommunikasjon som står bak informasjonskampanjen.

LULIA

Pro Sentret mener at norske myndigheter har basert mye av sin politikk i forhold til prostitusjon på myter. Jessen ønsker at flere skal se nyansene innenfor prostitusjon, og at de prostituerte skal bli mer involvert i saker som gjelder dem selv.

Når justisminister Dørum snakker om handlingplanen mot handel med kvinner og barn, snakker han bare om «Lilja» – det totale offer, innelst og fratatt alt. De fleste er verken «Lilja» eller «Pretty Woman», men noe midt imellom, forteller Jessen og legger til:

«Vi ønsker ikke å normalisere prostitusjon, men å vise at de som selger sex også er normale mennesker. Det er så mange flotte og sterke kvinner i prostitusjonen.»

AVSLAG

Prostituerte-Gitte-mener at selv om mange fordommer står sterkt, så er holdninger og kunnskap om prostitusjon i ferd med å endre seg i Norge.

«I Sverige kommer ikke prostituerte til orde og blir ikke invitert til noe. Norske politikere er mye hyggeligere. Jeg har møtt mange viktige politikere, og holdt semi-

nar på Stortinget, forteller hun i tillegg.

Hun er ikke i tvil om at det likevel er et stort behov for mer informasjon om prostitusjon, og hun setter pris på den nye kampanjen.

«Den får fram at også prostituerte er folk. Det er veldig mange som kjenner prostituerte uten av de vet det. Hvis stigmatseringen blir mindre er det kanskje lettere å fortelle hva du holder på med, sier «Gitte».

Rundt tusen personer i politikken, politiet, helsevesenet og mediene vil snart motta fakta-bøker og postkort som presenterer prostituerte og sexkunder, samt fakta om prostitusjon.

«Beslutningstakere trenger å se at bildet er større enn det virker i dag, slik at pengene som bevilges går til flere formål. Vi vil ikke prøves å få folk til å like prostitusjon, men folk må ta beslutninger basert på realiteter og ikke myter, sier kreativ leder i Cox Design, Rikke Øen.

Slik presenteres prostituerte i en ny kampanje: som vanlige kvinner med forskjellige interesser og drømmer. Personen på bildet er modell og ikke selv prostituert.

FOTO: METTE RANDHEIM

Stor usikkerhet

Noen politikere vet svært lite om prostitusjon. Mange tror det er flere narkomane og færre utenlandske bakgrunn? Det var verken en fryktet, utbyrter Arbeiderpartiets justispolitiske talsperson, Gunn Karin Gjøl. Hun måtte svare «vet ikke» på alle spørsmålene Dagsavisen stilte et knippe politikere om prostitusjon. «Jeg tror det er helt nødvendig med kampanjer og informasjon med jevne mellomrom, sier hun når hun får svarene på spørsmålene. Det er mye som er usikkert når det kommer til prostitusjon. Anslagene over hvor mange som i løpet av et år selger sex i Norge varierer fra drøyt 1.100 til nærmere 3.000 personer. Markedet utvikler seg stadig, så det er vanskelig å ha oversikt.

SPØRSMÅL:

- 1) Hvor stor andel av de prostituerte er narkomane?
- 2) Hvor stor andel av de prostituerte jobber på gata?
- 3) Hvor stor andel av de prostituerte i Oslo har utenlandsk bakgrunn?
- 4) Hvor mange prosent av voksne norske menn har kjøpt sex en eller annen gang?

SVAR:

1) 11 prosent
2) 11/12
3) 11/12
4) 11/12

ANITA APELTHUN SÆLE, stortingsrepresentant for KrF
1) Jeg vet ikke. Tipper 40 prosent.
2) Det er en liten prosent, kanskje 20 prosent?
3) 20 prosent, kanskje? Eller du, det har økt ganske mye – jeg sier 40 prosent.
4) Kanskje 30 prosent?

GUNN KARIN GJØL, justispolitisk talsperson for Ap
1) Har ingen anelse. Jeg har registrert at stadig flere ikke er narkomane, blant annet på grunn av flere utenlandske.
2) Heller ingen anelse.
3) Kan ikke svare på det, men vet at det blir en større andel.
4) Vet ikke.

ERLING LAE (H), byråleder i Oslo
1) Jeg vil tippe halvparten.
2) Det vet jeg er 1/3.
3) Det er litt under halvparten av de gateprostituerte. Jeg er usikker når det gjelder anendørsprostituerte.
4) Det vet jeg ikke. Her må jo selv de som opererer med tall gjette.

MARGARET ECKBO (Frp), byrådd for velferd og sosiale tjenester i Oslo
1) Jeg tipper mellom 1/3 og 50 prosent. Vet at alle ikke er det.
2) Jeg vil anslå 50 prosent.
3) Det er mange! Jeg vil tippe noe rundt halvparten.
4) Kanskje 20 prosent?

INGA MARTE THORKILDSEN, stortingsrepresentant for SV
1) Vet ikke, men rundt 1/3 er ute og rundt halvparten av dem igjen norske, og så er kanskje noe under halvparten av dem narkomane.
2) 1/3.
3) 48 prosent.
4) Åtte eller 13 prosent tot?

«Når noen spør meg hva jeg jobber med, lyver jeg, men inni meg tenker jeg: du skulle ha visst. Jeg lurer på om du hadde likt meg like godt dersom du hadde visst.»

NAVN Anne (33) JOBBER SOM Eskorteprostituert BOSTED Askim. Eier et lite hus nær skogen. Jobber i leilighet i Oslo sammen med en venninne KOMMER FRA Buskerud BAKGRUNN Nesten generell studiekompetanse. Tidligere politisk aktiv. Prostituert på hjemstedet tidlig i tenårene. Tidligere rusavhengig og gateprostituert. Er nå rusfri. Jobbet på massasjestudio eller i leilighet siste ti år INTERESSER Dy – spesielt hest og katt. Politikk. Skjønnlitteratur. Skriver selv dikt. DROMMER OM Lite. At huset hennes skal bli et småbruk. Noen å dele det med. En snille verdn for alle.

3000 kvinner prostituerer seg i Norge i løpet av et år. 2/3 av prostitusjonen foregår innendørs.

Første utsending var en "kondom" festet til et kort hvor det sto "Ting er ikke alltid slik det ser ut som". Noen dager senere mottok de samme en faktabok med tekst og bilder om mange sider av prostitusjonen. I etterkant viste det seg at mange, av forskjellige grunner, ikke åpnet "kondomet". Det de da ikke forsto var at den inneholdt en ordinær gummistrikk og ingen kondom.

Kampanjen kan oppfattes som kontroversiell, da den ikke er moraliserende, men har som mål å gi et sannere og mer mangfoldig bilde av de prostituerte. Prostitusjon er en handling – ikke en egenskap. Kampanjen fokuserer på menneskeverd og respekt for individet. Kampanjen skal bidra til å bekjempe myter og øke kunnskap om prostitusjon, slik at beslutninger som vedrører de involverte baseres på realiteter. Kampanjen skal være en motvekt til det stigmatiserte bildet av prostituerte i vårt samfunn i dag. Ved å bruke emosjonelle virkemidler og spille på fordommene folk har, skal kampanjen vekke oppsikt og provosere til debatt. Foto brukes som et sterkt og bærende visuelt element i hele kampanjen.

Fra følgebrevet til faktaboken

"Normalisering" eller nedbygging av fordommer?

De som offentlig ga uttrykk for at de var provosert av kampanjen var de samme som er uenig med Pro Sentret i kriminaliseringsspørsmålet. Kritikken gikk ikke på teksten eller de fakta som ble formidlet, men på bruk av bilder og historier. "Normalisering" og "bagatellisering av skadevirkningene" er uttrykk som ble brukt. Det er tydelig provoserende å framstille aktørene i prostitusjonen – det være seg kvinner eller menn – som vanlige folk. Videre er det ofte forventet at enhver framstilling av prostitusjon bør inneholde en vektlegging av skadevirkningene. Men hvis vi bare skaper "annerledes-bilder" av prostituerte og deres kunder, hvis vi bare lar dem få rollen som negative pedagogiske eksempler, vil vi ikke da forsterke ideen om at de er "annenrangs mennesker"? Pro Sentret mener at vi må arbeide for å fjerne stigmaet knyttet til prostitusjon og skape flere identifiseringspunkter med aktørene. Det kan forebygge vold og utbytting, og i siste instans skape holdningsendringer.

Lærdommer fra kampanjen

I august sendte vi ut et spørreskjema pr e-post for å evaluere kampanjen. Svarprosenten var for liten til å trekke noen sikre konklusjoner, men vi gjengir her et par tendenser:

- De fleste som svarte var positive til kampanjen, hadde satt seg inn i materialet og sa at de var blitt konfrontert med egne fordommer. De opplyste at de hadde fått mer kunnskap og oppfattet ikke kampanjen som normaliserende eller idylliserende.
- Selv om det store flertallet hadde blitt konfrontert med sine egne holdninger, var det et mindretall som opplyste at de hadde *endret* holdninger som følge av kampanjen. Dette kan tolkes på flere måter, men viser i hvert fall at holdningsendringer er en komplisert prosess.

Mange har sterke meninger om prostitusjon. Det synes vi alle burde ha – basert på realiteter, ikke myter.

Ny Dokumentasjon

Crossing borders – an empirical study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings

FAFO rapport 426 av Anette Brunovskis og Guri Tyldum

Rapporten er finansiert av Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn. Den prøver å tallfeste hvor mange kvinner som selger seksuelle tjenester i Oslo og hvordan de fordeler seg på forskjellige arenaer og forskjellige opprinnelsesland. Videre beskriver den noen mekanismer som ligger bak traffickingsaker, med vekt på kvinner fra Øst og Sentral Europa. Forskerne beregnet at det i oktober 2003 var ca. 600 kvinner i prostitusjonsmiljøet i Oslo. 2/3 av disse var utenlandske, derav 1/3 med kortvarig opphold i landet. Få av de intervjuede hadde reist fra hjemlandet mot sin vilje og en del var inneforstått med at de skulle arbeide med prostitusjon. Drivkraften for kvinnene er et ønske om å forbedre egen livssituasjon, karakterisert som: "respons på en akutt krise", "langsiktig fattigdom" og "ønske om å få mer ut av livet". Kvinnene har i stor grad vært avhengig av hjelp fra andre for å etablere seg på et norsk marked. Dette åpner for forskjellige former for utnyttelse, og mange opplever å miste kontroll over eget liv. Imidlertid varierer graden av tvang. Få kvinner anmelder forhold til politiet, delvis på grunn av frykt for represalier, delvis fordi de ikke tror det gjør noen forandring.

Rapporten kan leses på <http://www.fafo.no/pub/rapp/426/index.htm>

Kommentar: Rapporten stemmer godt overens med Pro Sentrets erfaring: at trafficking dekker over et vidt spekter av historier med ulik grad av tvang og vold. Når det gjelder tallfesting har markedet endret seg så raskt at FAFOs beregninger er foreldet i dag.

Kjøper ekte mannfolk sex? – en studie av 20 menn som kjøper seksuelle tjenester.

Elin Kippe – et forskningsprosjekt finansiert av Helse og Rehabilitering

Dette er en kvalitativ undersøkelse hvor hovedproblemstillingene var:

- Er sexkjøp en akseptert mannlig praksis eller et av de siste tabuer?
- Hvilke kunnskaper og refleksjoner har menn som kjøper sex rundt prostitusjonslovgivningen?

De 20 mennene som ble intervjuet var i alderen 23 til 80 år, de fleste kan kalles vanemessige kjøpere. Blant de fleste av de intervjuede ble det opplyst at de var unge da de kjøpte sex første gang og at de da ikke hadde reflektert over hvorfor de kjøpte. De færreste hadde snakket med noen om sexkjøpene i etterkant. Av de viktigste beveggrunnene til å kjøpe nevnes menns sterke seksuelle drifter og rett til sex, samt spenning.

Samtidig kom det fram i intervjuene at mange av mennene hadde et ønske om en mer gjensidig, engasjert relasjon. Fire av mennene hadde også erfaring med å ha solgt sex. De intervjuede knyttet aksept av sexkjøp til hvordan man oppførte seg i situasjonen. Ideen om "den snille kunden" knyttet seg til spilleregler i samhandlingen som: man skal ikke kjøpe av en kvinne som er under 18 år eller under tvang, man skal ikke være voldelig og man skal oppføre seg pent. Kundene hadde for det meste lite kunnskap om lover på området. De fleste var negative til et forbud av kjøp. De trodde ikke det ville bli håndhevet effektivt og de ville selv ikke følge det. Imidlertid var 4 kunder positive til et forbud av kjøp, først og fremst fordi det ville virke avskrekkende – de ville ikke bryte en lov.

Kommentar: Rapporten er et godt supplement til Ingrid Smettes rapport "Den seksuelle slavestand?". Begge rapportene er kvalitative studier som diskuterer sexkjøpets betydning i forhold til opplevelsen av egen maskulinitet. Det særegne er dokumentasjonen omkring kjøpernes holdning til lovverket. Forfatteren vil ikke tilråde et forbud av kjøp. Rapporten underbygger behovet for et opplysnings/behandlingstilbud for menn som kjøper seksuelle tjenester samt ønskeligheten av ny kvantitativ forskning på området. For den videre diskusjonen om maskulinitet og sexkjøp kunne det være en ide å undersøke hvilke barrierer menn har mot å kjøpe sex – hvorfor har 7 av 8 menn aldri kjøpt sex?

Ansvar i grenseland – 16-åringers forståelse av seksuell utnytting

NOVA Rapport 13/04 av Ingrid Smette

Rapporten er et samarbeid mellom Redd Barna og NOVA, med en referansegruppe av en rekke organisasjoner, deriblant Pro Sentret. Den undersøker ungdoms forståelser av seksuelle overgrep og utnytting og deres oppfatninger av ungdoms og voksnes ulike roller. Begrepene «nettmøter» - møter mellom ungdom og voksne etablert via internett - og «ungdomsprostitusjon» blir brukt som utgangspunkt for å få tilgang til ungdommenes perspektiver. Deres forståelser utgjør grunnlaget for rapportens drøfting av problemstillinger rundt forebygging av seksuelle overgrep og utnytting. Problemstillinger:

- Hvordan forstår ungdom seksuelle overgrep og seksuell utnytting, og på hvilke måter skiller eventuelt deres forståelser seg fra rettsapparatets definisjoner?
- Hvilke elementer skal til for at ungdom definerer en hendelse som overgrep eller utnytting?
- Hvordan reflekteres oppfatninger om modenhet og av grensen mellom barn og ungdom i ungdommenes forståelse av utnytting og overgrep?
- Hvilke konsekvenser har disse forståelsene for hvordan beskyttelse av barn og unge mot seksuell utnytting og overgrep bør utformes?

Undersøkelsen er kvalitativ og baserer seg på fokusgruppeintervjuer med et tilfeldig utvalg ungdommer rekruttert fra grunnkursklasser i videregående skoler i og rundt Oslo, samt intervjuer med ungdommer på en kommunal internettkafé.

Rapporten beskriver avstanden mellom lovgivers oppfatning av forholdet mellom alder og overgrep/utnyttning og ungdoms forståelse av det samme. Ungdommene vektlegger egen og jevnaldrenes ansvar sterkere enn rettsapparatet, og dette forstås på bakgrunn av de krav ungdommene ellers har på å være selvstendige og ansvarlige. Kjønn er også et bestemmende element når ungdom skal identifisere hvem som er sårbare. Jenter oppfattes både som mer psykisk og sosialt sårbare. Slik gjentas tradisjonelle kjønnsrolleforventninger på området seksualitet og overgrep. "Hvilken betydning har så denne kunnskapen for forebygging av seksuell utnyttning av barn og unge?" Ut fra drøftingene i denne rapporten synes det viktig å peke på at det trengs et bevisst fokus på *voksnes* juridiske og ikke minst etiske ansvar for seksuell utnyttning av barn og unge. Voksne må bevisstgjøres om ungdoms rett til beskyttelse, også i en fase der ungdom prøver ut nye arenaer og roller og beveger seg mot å bli ansvarlige voksne. Tiltak som utfordrer ungdom til å utforske erfaringer med eget handlingsrom i relasjoner til andre, vil kunne bidra til at de blir bedre i stand til å forstå hva utnyttning og overgrep innebærer, og bakgrunnen for at dette kan finne sted. Voksnes ansvar er spesielt viktig i en fase der ungdom blir sårbare, ikke som passive ofre, men på grunn av sitt ønske om å handle og ta ansvar for egne handlinger. Det blir en viktig utfordring å utvikle begrepsapparat og forståelsesmodeller som rommer en slik bevissthet"

Fra sammendraget på NOVAs nettsider.

Sex Work, Mobility and Health in Europe

Sophie Day and Helen Ward (red.) - Kegan Paul European Studies series

En artikkelsamling om forholdet mellom helse, arbeid, mobilitet og politikk for prostituerte i Europa. Artiklene knytter seg til *EUROPAP*-samarbeidet og den konferansen *EUROPAP* hadde i 2002 med samme tittel. Tendenser innen europeisk prostitusjonspolitikk diskuteres, med vekt på konsekvenser for helse og rettigheter. Liv Jessen, Pro Sentret har skrevet en artikkel om forståelsen av prostitusjon som vold mot kvinner, og Arne Randers-Pehrson har bidratt til en artikkel om prostitusjonspolitikk som kontroll.

Sexkjøp i Sverige og Nederland – Reguleringer og erfaringer

Rapport fra arbeidsgruppe om rettslig regulering av kjøp av seksuelle tjenester.

Rapport 2004: Justis- og Politidepartementet

Utvalget ble satt ned av Justis- og politidepartementet som et ledd i Handlingsplanen mot handel med kvinner og barn. Mandatet har vært å samle erfaringer som taler for og imot kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester. Gruppen skulle også kartlegge og evaluere bruken av straffelovens § 203 som forbyr kjøp av seksuelle tjenester av personer under 18 år. Arbeidsgruppen har vært ledet av professor Ulf Stridbeck, Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo.

Hele rapporten finnes på:

http://odin.dep.no/jd/norsk/dok/andre_dok/rapporter/012101-990544/dok-bn.html

Pressemeldingen finnes på:

<http://odin.dep.no/jd/norsk/aktuelt/pressesenter/presse/012101-990545/dok-bn.html>

Rapporten er omtalt i denne årsmeldinga under punktet Meninger om prostitusjon. Det har ikke vært arbeidsgruppas mandat å komme med tilrådninger, men ved presentasjonen anbefalte gruppas leder Justisministeren å ta utgangspunkt i sosialpolitikken, ikke kriminalpolitikken.

Forbudet mot å kjøpe sex av barn under 18 år - Straffeloven § 203

De få § 203-saker som er funnet gir ikke grunnlag for å trekke noen konklusjoner om bestemmelsen har vært vellykket. Evalueringen av straffeloven § 203 viser at under perioden 2. kvartal 2001 t.o.m. 2. kvartal 2004 er det registrert 15 konkrete anmeldelser. Fire av disse gjaldt personer i aldersgruppen 16-18 år. Blant disse finnes kun én dom som gjelder overtredelse av straffeloven § 195 sammen med § 203. Det er ingen rettspraksis for overtredelse av § 203 alene.

Arbeidsgruppens medlem professor Berit Schei slutter seg til framstillingen i deler av rapporten, men reserverer seg i forhold til enkeltpunkter når det gjelder resten av utvalgets tolkninger av erfaringer fra politi og rettsvesen. Professor Schei reserverer seg fra resten av gruppas oppsummering og besvarer mandatets spørsmål når det gjelder helse og sosiale forhold med en egen oppsummering ut fra et folkehelseperspektiv.

Kommentar: Når det gjelder § 203 er det påfallende at det ikke finnes rettspraksis fra denne bestemmelsen alene (lovbestemmelsen gjelder også forhold begått i utlandet). Sammenholdt med det vi ellers vet om ungdomsprostitusjon, kan det tyde på at det er en del saker som ikke når rettsvesenet. I Pro Sentrets rapport om Hjelpeapparatets forhold til kommersiell seksuell utnyttning av barn og unge pekes det på at det er betydelig motstand mot å ta opp denne problematikken, manglende kunnskap om lovverket og om metodikk for å arbeide med spørsmålet. Når det gjelder mindretallsuttalelsen til professor Berit Schei baserer den seg i hovedsak på generelle betraktninger om primærforebygging. Det er ikke tatt stilling til kvaliteten av det helsearbeidet som drives i Sverige og Nederland, enn si helsearbeidet som utføres i Norge i dag.

Samarbeid med Utlandet

Pro Sentret har siste året hatt samarbeid med flere utenlandske tiltak og nettverk. Med den økende mobiliteten på markedet ser vi det som viktig å ha et samarbeid med tiltak i de landene kvinnene kommer fra. Dette både for å innhente kunnskap om kvinnenes situasjon i hjemlandet, skape muligheter for å få til gode repatrieringer og for å få metodekunnskap fra andre som har arbeidet med problematikken lengre. En del av samarbeidet har også gått på å styrke tiltak i opprinnelseslandene. Der vi har hatt felles prosjekter har de økonomiske midlene gått til prosjekt i mottakerlandene. I hovedsak har utgangspunktet vært samarbeid om helsetiltak. Her er de viktigste samarbeidspartnerne våre:

Russland - Murmansk

I flere år har vi hatt samarbeidet med AIDS klinikken i byen. Målet har vært å styrke det oppsøkende arbeidet i gateprostitusjonsmiljøet i Murmansk og å utveksle erfaringer og metodikk. De har også utarbeidet informasjonsmateriell og drevet forebyggende helsearbeid. Prosjektet har vært finansiert av Helseprogrammet Baltic Sea Task Force under Østersjørådet. I tillegg til samarbeid med Aids klinikken har vi hatt samarbeid med STD klinikken og Fylkets AIDS klinikk.

Russland - St. Petersburg

Vi samarbeider med en organisasjon kalt Stellit. Stellit arbeider bl.a. med oppsøkende arbeid i prostitusjonsmiljøene, både på gata og innendørs. Vårt samarbeid har gått på å utveksle informasjon, motta hospitanter derfra og å støtte innkjøp av en buss til det oppsøkende arbeidet. Også her er prosjektet finansiert av Baltic Sea Task Force.

Latvia - Riga

I Riga samarbeider vi med en NGO kalt Genders om et prostitusjonsprosjekt kalt "Moon Light". De arbeider med oppsøkende virksomhet i flere latviske byer, tilbyr forebyggende helsearbeid og har utarbeidet mye nyttig informasjonsmateriell. UD i Norge finansierer prosjektet som avsluttes i år, men vi vil inngå som partner i et nytt prosjekt under Daphne II-programmet (EU program mot vold overfor kvinner og barn).

Litauen - Vilnius

I flere år har vi hatt et tett samarbeid med et tiltak kalt Demetra, som er en del av AIDS sentret i Vilnius. Deres spesielle fokus er kvinner i gateprostitusjonen. Prosjektet arbeider med forebyggende virksomhet i rusmiljøet i byen, og er nå delfinansiert av midler fra Nordisk Ministerråd.

Italia - Torino

På grunn av den økende nigerianske prostitusjonen i Norge sist år, har vi vært på studietur til Torino. Der har de lang erfaring med nigeriansk prostitusjon og samarbeid med Nigeria. Det er ønsket av oss og Tampep Torino at vi inngår som partner i et nytt EU-prosjekt, men vi vet i skrivende stund ikke om det lar seg finansiere

EU nettverk

Pro Sentret har også deltatt i flere nettverk under EUs folkehelseprogram. I 2004 ble disse avsluttet, og bare ett av dem fortsetter i samme form: TAMPEP. Pro Sentret og Rusmiddeletaten i Oslo inngår nå som deltagere i et nytt EU program fra 2005 kalt CORRELATION. Prosjektet fokuserer på flere marginaliserte grupper og deres helseproblemer. Det gjelder grupper som rusmiddelbrukere, sex-arbeidere og etniske minoriteter.

.

Det Klientretta Arbeidet

Innledning

Pro Sentret er både et nasjonalt kompetansesenter på området prostitusjon og Oslo kommunes hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. I kraft av sistnevnte henvender vi oss til personer som jobber på innemarkedet så vel som i gateprostitusjonen og tilbyr sosial- og helsefaglig hjelp og bistand. Individuelt rettet arbeid står sentralt i vårt tilbud, men vi jobber også med par, pårørende og grupper. Utgangspunktet for vår hjelp er alltid den enkelte brukers eget ønske om bistand.

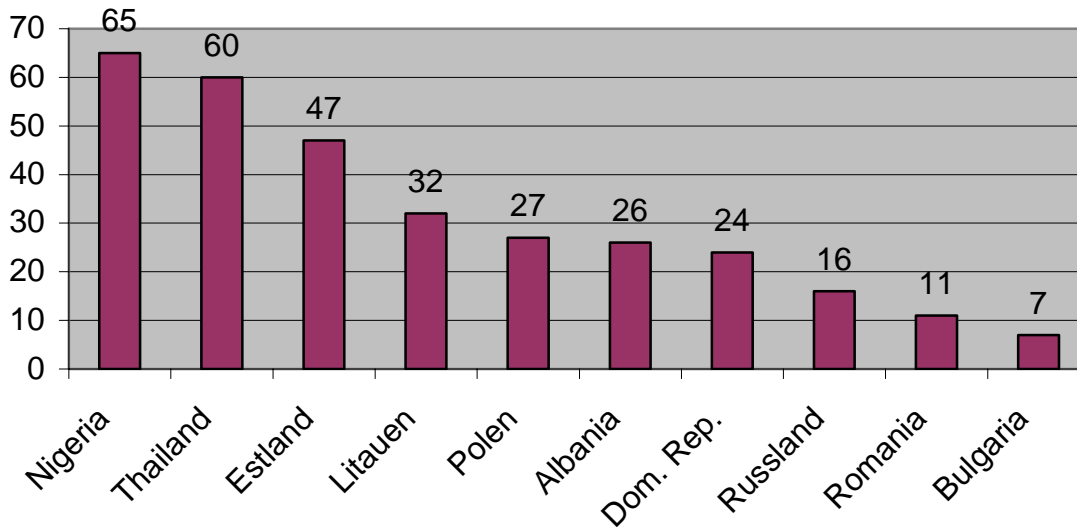
En helsetjeneste for prostituerte

Pro Sentret har gjennom mange år hatt fokus på helse i arbeidet med kvinner og menn i prostitusjon. Fram til 2004 var helsearbeidet organisert i form av prosjekter, blant annet et GU-prosjekt (gynekologiske undersøkelser) i samarbeid med Olafiaklinikken og feltpleiestasjon i samarbeid med Rusmiddelstaten. Disse prosjektene har tilført oss erfaringer og kunnskap som har vært nyttige. Vi har erfart at vår målgruppe, kvinner og menn som selger sex, trenger en helsetjeneste som innehar spesialkompetanse på prostitusjon og helse. Pro Sentret har et bredt klinisk arbeid, lang erfaring fra arbeid med og gode kontakter innenfor prostitusjonsmiljøene. Av den grunn er Pro Sentret den naturlige basen for en helsetjeneste som tar utgangspunkt i de prostituertes situasjon og behov. Det har vært viktig at helsearbeidet samordnes og integreres bedre i resten av Pro Sentrets virksomhet, først og fremst fordi vi mener dette vil forbedre tjenestene til brukerne, men også fordi det vil effektivisere administrasjon og gjøre det enklere å omprioritere når det skjer endringer i brukergruppens behov. Dette ble en realitet da Pro Sentret fra 1. april 2004 overtok som arbeidsgiver for alt helsepersonell som virket på Pro Sentret og tok ansvar for organiseringen av helsetjenestene rettet mot prostitusjonsmiljøene. Pro Sentrets helsetjeneste har siden oppstarten vært bemannet med en jordmor, to sykepleiere og tre leger som har delt på 8 timer legetilsyn pr. uke, fordelt på to kvelder.

Hvem er brukerne av helsetjenesten?

Av de 1404 personene Pro Sentret hadde kontakt med i 2004 benyttet 599 personer helsetjenestene, av disse var 8 menn. Det var 364 utenlandske personer som benyttet helsetjenestene, hvilket utgjør ca 60 %. Fordelingen mellom norske og utenlandske brukere og fordelingen på nasjonalitet av brukerne av helsetjenesten avspeiler i grove trekk sammensetningen av Pro Sentrets totale brukergruppe.

Utenlandske brukere av helsetjenesten fordelt på nasjonalitet (10 største)

Vår erfaring er at det er mange forskjellige behov som må møtes når de ulike gruppene oppsøker helsetjenesten. Rusmisbruk er den faktor som gir det tydeligste skillet. I den største brukergruppen, utenlandske kvinner, er det lite bruk av illegale rusmidler og behovene er knyttet mer til seksuell og reproduktiv helse, i tillegg til allmennt medisinske problemer da disse kvinnene ikke har fastlege i Norge. Norske kvinner uten rusproblematikk henvender seg hovedsaklig for problemer knyttet til reproduktiv og seksuell helse, mens hos kvinner med rusproblematikk, som i all hovedsak er av norsk opprinnelse, er problematikken mer sammensatt og tilstanden generelt dårligere enn i resten av brukergruppen. Dette avspeiles i antall konsultasjoner pr. bruker i de ulike gruppene. Totalt hadde sykepleier, jordmor og lege 2747 konsultasjoner i 2004, i gjennomsnitt 4,6 konsultasjoner pr. person. Utenlandske brukere hadde i gjennomsnitt 3,2 konsultasjoner, mens norske hadde 6,6.

Reproduktiv helse

I 2004 har vi hatt et sterkt fokus på reproduktiv helse generelt og forebygging av uønsket svangerskap spesielt. Vi har erfart at uønsket graviditet er relativt utbredt og mange ønsker abort. Utenlandske kvinner i Norge har dårlig tilgang på abort i og med at de må betale om lag 7.000 kroner for inngrepet. Vi satser derfor på å tilby en rekke gratis prevensjonsmidler i tillegg til kondom. Erfaringsmessig blir de fleste gravide med en mer eller mindre fast partner, ikke med tilfeldige kunder. Derfor oppfordrer vi til bruk av og tilbyr hormonelle prevensjonsmidler, samt nødprevensjon til dem som ikke bruker annen prevensjon enn kondom. I de tilfellene kvinner ønsker abort bistår vi dem til å få tilgang på dette. Rusavhengige kvinner som ikke ønsker abort blir formidlet videre til sosialtjeneste og helsepersonell med spesialkompetanse i forhold til rus og graviditet. Andre kvinner som ønsker å fullføre svangerskapet henvises videre til kommunehelsetjenesten og følges opp på vanlig måte.

Seksuell helse

Seksuell helse står naturligvis sentralt for kvinner og menn som selger sex. Pro Sentrets ansatte driver et utstrakt smitteforbyggende arbeid gjennom oppsøkende arbeid på innemarkedet (institutter, leiligheter), på gaten og med dem som oppsøker Pro Sentret gjennom distribusjon av kondomer, glidekrem og hygieneartikler, samt råd og veiledning i sikrere sex. Prostituerte utfører selv viktige smitteverntiltak ved at de tilegner seg kunnskap om sikrere sex gjennom Pro Sentret og setter denne kunnskapen ut i praksis ved å ikke selge sex uten bruk av kondom.

På Pro Sentrets helsetjeneste kan brukerne få utført blodprøver med testing for hiv, hepatitt A, B og C og syfilis, utført underlivsundersøkelser med testing for klamydia, gonoré, genital herpes og celleforandringer, få vaksine mot hepatitt A og B og hvis nødvendig få adekvat behandling eller henvisning for SOI og andre plager som bakteriell vaginose, soppinfeksjon etc. Ved infeksjoner gjøres det også smitteoppsporing. Behandling av seksualpartnere sikres der det er mulig. Flere oppsøker også helsepersonell på Pro Sentret for rådgivning, undersøkelse og eventuell henvisning med andre seksuelle problemer som for eks. smerte ved samleie. I 2004 ble det tatt 266 blodprøver og utført 246 gynekologiske undersøkelser. Hepatittvaksinasjon ble tilbudt alle som oppsøker oss eller kommer i kontakt med oppsøkende team på innemarkedet. Antallet påviste SOI (seksuelt overførbare infeksjoner) har i 2004 forblitt lavt, noe som indikerer at det smitteforbyggende arbeidet er effektivt og bør videreføres.

Rus og helse

Pro Sentret har i 2004 videreført helsearbeidet rettet mot rus- og prostitusjonsmiljøene etter at feltpleiestasjonen ble innlemmet i vår helsetjeneste. En sykepleier er hver dag tilknyttet Pro Sentrets varmestue hvor flertallet av brukerne er rusavhengige, og det samarbeides nært med Feltpleien ellers om felles brukere. Helsetilstanden til rusavhengige er ikke overraskende dårligere enn hos den generelle brukegruppen. I tillegg til helseproblemer knyttet til reproduktiv og seksuell helse, har denne gruppen oftere infeksjoner og sårproblematikk, dårlig ernæringsstatus, tannhelse og dårlig psykisk helse.

Det har vært en nedgang i antall injeksjonsrelaterte infeksjoner og sår i løpet av året. Årsaksforholdene er ikke klarlagt, men mulige faktorer er mindre injeksjonsmisbruk på grunn av økt tilgjengelighet på legemiddelassistert rehabilitering, økt kunnskap og bedre praksis i forhold til injeksjonsteknikk og bedre tilgjengelighet av lavterskel helsetilbud andre steder, for eksempel feltpleiestasjonen i Tollbugata 3. Volumet av rusrelaterte konsultasjoner har til tross for dette holdt seg stabilt fordi vi har hatt anledning til å fokusere på helsespørsmål som tidligere kom i annen rekke, som seksuell og reproduktiv helse, støtte til å kontakte og benytte det etablerte helsevesen for nødvendig diagnostisering og behandling og støtte til innsøking for legemiddelassistert rehabilitering på somatisk grunnlag.

Psykisk helse

Dette er et område hvor mange av våre brukere har behov for utredning og behandling, men hvor det ofte er vanskelig å gi et adekvat tilbud i et lavterskeltilbud. Det er velkjent at mange personer i rusmiljøene har udiagnostiserte og ubehandlede psykiske lidelser. Det er fremdeles meget vanskelig for personer med psykiske lidelser og rusproblematikk å få tilstrekkelig hjelp fra psykiatrien.

Samtidig ser vi at denne gruppen ofte har liten utbytte av opphold på rehabiliteringsinstitusjon som ikke er tilpasset deres behov. Både norske og utenlandske kvinner oppsøker helsetjenesten med symptomer på psykiske lidelser, for eksempel nedstemthet, søvnforstyrrelse, panikkangst og mange sier de lider av depresjon. Det er nærliggende å tro at slike plager er nært knyttet til kvinnenes livssituasjon og det Pro Sentret kan tilby er symptomlindring, for eksempel i forhold til søvn, og samtaleterapi med helse- og sosialpersonell.

Utviklingstrekk og utfordringer

I 2004 har prostitusjonsmarkedet gjennomgått store endringer, noe som har medført en rekke utfordringer for Pro Sentrets helsetjeneste. De viktigste utviklingstrekkene i 2004 i forhold til prostitusjon og helse har vært:

- Pro Sentret etablerte av en egen helsetjeneste for kvinner og menn som selger sex.
- Mange uønskede svangerskap har medført økt fokus på forebygging av dette gjennom promotering og distribusjon av prevensjonsmidler.
- Utenlandske brukere har dårlig tilgang på helsetjenester, spesielt personer uten statsborgerskap i EU/EØS-området. Disse har ingen rettigheter utenom akutthjelp og må betale behandlings- og forpleiningsutgifter selv.
- Nigerianske kvinner ble den nest største utenlandske brukergruppen av Pro Sentret og den største utenlandske brukergruppen av helsetjenester. Vi har hevet kompetansen i forhold til nigeriansk kultur og denne gruppens holdninger til reproduktiv og seksuell helse.
- Injeksjonsrelaterte infeksjoner og sår har minsket. Rusavhengige brukere har endrede behov.

I 2005 er det sikkert at behovene til våre brukere vil fortsette å endre seg i og med at prostitusjonsmiljøene ganske sikkert vil endre seg. De viktigste utfordringene i året som kommer tror vi vil være:

- Nye brukergrupper vil komme til og vi må utvikle vår kulturforståelse i forhold til disse gruppene.
- Høy mobilitet i prostitusjonsmiljøene internasjonalt gjør det smitteforebyggende arbeidet krevende, og vi må opprettholde sterkt fokus og innsats på området.
- En videre økning i utenlandske brukere vil ytterligere aktualisere denne gruppens sterkt begrensede tilgang på helsetjenester. Vi må arbeide aktivt for å sikre denne meget sårbare og utsatte gruppen tilgang helsetjenester som ikke er akutthjelp.

Kulturformidling som en integrert del av Pro Sentrets virksomhet

"En kulturformidler er en person som har samme kulturelle bakgrunn som målgruppen og som snakker deres språk. Samtidig er det en person som kjenner de kulturelle sammenhenger i vertslandet og snakker vertslandets språk." (Tampep)

Som tidligere nevnt økte antallet utenlandske kvinner i 2004. Vår erfaring er at utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester i Norge står overfor andre typer problemstillinger enn norske kvinner.

Disse er spesielt knyttet til språklige og kulturelle barrierer, og kvinnenes ofte marginaliserte og sårbare posisjon i det norske samfunnet. For å bedre imøtekomme utenlandske kvinners behov, har Pro Sentret siden 2000 hatt kulturformidlere ansatt ved vårt senter.

Å benytte seg av kulturformidlere er en relativt ny metode i Norge. Metoden har imidlertid vært brukt en stund i en rekke land i Europa. I disse landene er kulturformidlerne en integrert del av det helse- og sosialfaglige arbeidet som retter seg mot det utenlandske prostitusjonsmiljøet. Gjennom EU-nettverket TAMPEP (Transnational AIDS/STD Prevention among Migrant Prostitutes in Europe) har Pro Sentret kunnet følge de ulike nasjonenes arbeid på dette området og har lært av deres erfaringer. I 2004 har vi gjennomført studiebesøk til tre av våre samarbeidpartnere i TAMPEP: *Pro-tukipiste i Helsinki, Amnesty 4Women i Hamburg og Tampep i Torino*. Dette nettopp med henblikk på å lære av og utveksle erfaringer når det gjelder kulturformidling som metode. Våre kulturformidlere deltok på besøkene til Helsinki og Hamburg.

Siste året prioriterte Pro Sentret å integrere kulturformidlerfunksjonen i alt arbeidet vi gjør, for ytterligere å styrke vår innsats overfor utenlandske kvinner. Kulturformidlerne deltar i Pro Sentrets oppsøkende virksomhet, både på inne- og gatearenaen, og samarbeider med sosial- og helsearbeiderne i konkrete saker. Kulturformidlere arbeider tett opp til TAMPEPs anbefalinger. Det innebærer at i hovedsak er det kulturformidlerne som tar i mot de utenlandske kvinnene som henvender seg til oss. De snakker med dem om deres behov og om nødvendig henviser dem videre til sosialarbeidere, sykepleiere eller jurist. I den relasjonen fungerer kulturformidleren både som tolk og formidler av kulturelle forhold, noe som gir begge parter økt forståelse og reduserer eventuelle misforståelser mellom de utenlandske kvinnene og de norske medarbeiderne på Pro Sentret.

Kulturformidlerne bruker mye tid på å informere de utenlandske kvinnene om det norske samfunnet generelt og om deres rettigheter og plikter under oppholdet her spesielt. De informerer også kvinnene om hvor de kan henvende seg dersom de ønsker ulike former for hjelp og bistand fra andre norske myndigheter. I tillegg er en viktig del av kulturformidlernes arbeid å ha støttesamtaler med kvinnene. Mange av de vi kommer i kontakt med har erfaringer og opplevelser de har behov for å diskutere og bearbeide, og vår erfaring er at kvinnene i første omgang kan oppleve det som lettere å dele disse med noen som har samme kulturelle bakgrunn og snakker samme språk som de selv.

I 2004 har det arbeidet fem kulturformidlere hos oss. Disse fem har den samme språklige og kulturelle bakgrunn som de største gruppene utenlandske kvinner vi treffer. Den siste utvidelsen av dette tilbudet, ansettelsen av en nigeriansk kulturformidler, kom som et direkte resultat av den store økningen vi i 2004 så av nigerianske kvinner som kom til Norge for å selge seksuelle tjenester. I tillegg til vår nigerianske kulturformidler jobbet det en thailandsk, en russisk, en spansktalende og en albansktalende kulturformidler på Pro Sentret i 2004. Vi har svært gode erfaringer med bruk av kulturformidlere som metode, og våre kulturformidlere fungerer som brobyggere både mellom Pro Sentret og kvinnene, og mellom kvinnene og norske myndigheter og hjelpeapparat.

Gjennom dette får de utenlandske kvinnene tillit til Pro Sentret og er villig til å dele med oss sine historier om egen bakgrunn og veien inn i prostitusjonen, reisen til Norge og den tilværelsen de lever under mens de er her i landet. Gjennom å snakke samme språk som kvinnene og kjenne til de kulturelle forskjellene, har kulturformidlerne fungert som døråpnere for Pro Sentret og sterkt bidratt til at vi har vært i stand til å etablere kontakt med ulike miljøer i det utenlandske prostitusjonsmarkedet.

Gateprostitusjon

Pro Sentret arbeider oppsøkende på gata. To team à to personer oppsøker gateprostitusjonsmiljøet og de som selger seksuelle tjenester der to ganger i uka. Teamene er sammensatt av sosialarbeider, kulturformidler og sykepleier. Ved behov holder teamene kontakt med hverandre via mobiltelefon.

Målsettingen for det oppsøkende arbeider på gata er som følger:

- Opprette og opprettholde kontakten med kvinner som selger seksuelle tjenester på gata for å kunne yte den hjelpen de ønsker.
- Å metodisk kartlegge og ha oversikt over denne prostitusjonsarenaen og eventuelle endringer gjennom dokumentering av våre funn.
- Tilby kvinnene råd og veiledning om rettigheter, hvordan forebygge seksuelt overførbare infeksjoner og andre helseproblemer, samt gi informasjon om Pro Sentrets øvrige tilbud.
- Ha fokus på "nyrekruttering", dvs. tilfanget av kvinner under 25 år og forsøke å forebygge at prostitusjonskarrieren videreutvikles.

Feltarbeiderne har som regel en relativ offensiv og pågående væremåte. Alle en antar har kontakt med prostitusjonsmiljøet blir kontaktet. Hensynet til den enkeltes ønsker og behov er imidlertid avgjørende for det arbeidet som utføres. Enkelte kvinner ønsker ikke kontakt med representanter fra hjelpeapparatet. I slike situasjoner unnlater det oppsøkende teamet å ta kontakt med vedkommende og inntar i stede en mer nøytral og observerende rolle.

På gata gis det informasjon av ulik karakter i tillegg til at man forsøker å kartlegge om den enkelte har behov for hjelp og bistand. Videre deles det ut gratis kondomer, glidekrem, hygieneartikler og nødprevensjon ved behov. Kulturformidlerne har en viktig funksjon i dette arbeidet. De etablerer kontakt og fungerer som et nødvendig bindeledd mellom de utenlandske kvinnene og Pro Sentrets øvrige ansatte.

Plata-aksjonen og endringen av kjøremønstret i Kvadraturen har ført til at området for gateprostitusjon har endret seg betraktelig i 2004. Norske og utenlandske kvinner i prostitusjon ble klemt sammen på et relativt lite område Skippergata og Dronningensgate. I tillegg flyttet rusmiljøet seg i stor grad til dette området etter Plata-aksjonen, noe som førte til et svært tett og blandet miljø.

Det har ført til et økt konfliktnivå mellom ulike grupper utenlandske kvinner og mellom utenlandske og norske kvinner, samt til gnisninger mellom rusmisbrukere og kvinner i prostitusjon. Denne sammentrykkingen og sammenblandingen av ulike miljøer har gitt Pro Sentret nye utfordringer i det oppsøkende arbeidet.

Det er nå sjelden at man får anledning til å snakke med en person, som oftest må man henvende seg til grupper. Det store aktivitetsnivå i miljøet bidrar også til at en dialog sjeldent foregår uten avbrytelser fra andre. Dette påvirker informasjonsflyten og legger føringer på hva slags type tematikk det er naturlig å ta opp i det oppsøkende arbeidet. Selv om vi nå ser en tendens til at miljøet igjen er i ferd med å spre seg over et større område, vil Pro Sentret framover ha fokus på metodeutvikling i dette arbeidet.

Varmestua

Varmestua er et lavterskeltilbud for kvinner med prostitusjonserfaring. Målgruppa er kvinner som lever marginalt, med omfattende rusproblematikk ofte i kombinasjon med ulike psykiske problemer. Tilbudet på varmestua er basert på omsorg og motivasjon, med stor grad av tilgjengelighet og høy toleranse for rustilstand og psykisk helse.

Personalet på varmestua bistår kvinnene med det de har av akutte behov for bistand. Her kan den enkelte få: mat, vaske tøy, slappe av, sove, få kontakt med Pro Sentrets helsepersonell, hjelp til å kontakte akutte overnattingstilbud og øvrig hjelpeapparat, noen å snakke med om sin situasjon, hygieneartikler, kondomer og glidekrem. De ansatte arbeider også med å motivere og bevisstgjøre brukerne. Bevisstgjøring og evne til å se alternativer er motiverende for å kunne velge noe annet og få til de endringene den enkelte ønsker i sitt liv. Har kvinnene behov for langvarig og mer systematisk oppfølging får hun tilbud om poliklinisk oppfølging.

For mange kvinner er varmestua et trygt sted å være i fellesskap med andre kvinner i samme situasjon. Her kan de dele erfaringer de ikke snakker om i andre sammenhenger. Fokuset i miljøarbeidet ligger på å kunne se den enkeltes behov, gi omsorg og legge forholdene til rette for god kommunikasjon kvinnene i mellom. En har også et sterkt fokus på brukermedvirkning. I den grad det er mulig forsøker man å involvere brukerne i den daglige driften av varmestua. Ellers lytter personalet til kvinnene og deres behov og streber etter å utvikle tilbudet på deres premisser. For å gi kvinnene mer innflytelse arrangeres det brukermøter hvor aktuelle saker og viktige tema blir diskutert. Flere av brukerne jobber som frivillig arbeidskraft i varmestua. Beslutningstagere og myndighetspersoner inviteres til varmestua for å gi kvinnene mulighet til å påvirke på samfunnsnivå.

Prostitusjonsmiljøet har endret seg betraktelig de siste årene. Dette er spesielt godt synelig i gateprostitusjonen hvor antallet utenlandske kvinner er stort. Disse endringene gjenspeiles i Pro Sentrets brukergruppe hvor over 63 % nå er kvinner av utenlandsk opprinnelse. Utfordringen for varmestua, som i stor grad har vært brukt av norske kvinner, blir i større grad enn i dag å integrere de utenlandske kvinnene ved å tilpasse tilbudet til deres behov. Et arbeid som er godt i gang, bl.a. ved felles middagsservering to ganger pr. uka.

Vold i gateprostitusjonsmiljøet

Pro Sentret foretar årlig en systematisk registrering av de voldsepisodene kvinnene forteller om. Dette sier imidlertid ikke noe om hvor voldsutsatte kvinner i prostitusjonen faktisk er.

Mange kvinner forteller ikke om den fysiske og psykiske volden de blir utsatt for av kunder, eller andre, og vi erfarer at kvinnene generelt har en høy terskel for hva de tolerer og anser som vold. Sannsynligheten for at våre tall er en underregistrering er således høy.

Pro Sentret erfarer at jo mer fokus vi har på voldsproblematikken, jo oftere forteller kvinnene om de voldsepisodene de opplever. Det er også viktig å ha en god dialog med voldtekstmottaket og politiet, slik at kvinnenes møte med disse instansene blir så positive som mulig. Negative erfaringer fra tidligere bidrar til at enkelte både lar vær å oppsøke aktuelle hjelpetiltak når de har vært utsatt for vold og de unnlater å anmelde forholdet.

Prostitusjon på innemarkedet

Innemarkedet er trolig den største arenaen for salg av seksuelle tjenester. En antar at 2 /3 av prostitusjonen foregår her. Innemarkedet består, som tidligere nevnt, av flere ulike arenaer så som massasjeinstitutter, leiligheter, restauranter, hoteller, eskorte og mobil prostitusjon.

Både norske og utenlandske menn og kvinner selger seksuelle tjenester på denne delen av prostitusjonsmarkedet. I 2004 har Pro Sentret styrket innsatsen på innemarkedet med to nye prosjekter, i tillegg til det oppsøkende arbeidet som har blitt drevet på institutter og i leiligheter. De vil bli nærmere omtalt nedenfor.

Oppsøkende arbeid på institutter og i leiligheter

I flere år har Pro Sentret drevet aktivt oppsøkende arbeid på deler av innemarkedet, i all hovedsak på byens massasjeinstitutter, samt i enkelte leiligheter.

Hovedmålsettingen med dette oppsøkende arbeidet har vært å nå ut til kvinner og menn som selger seksuelle tjenester på innemarkedet med tilbud om hjelp, informasjon og veiledning i sosiale, økonomiske, juridiske og helsefaglige spørsmål og derigjennom bidra til økt livskvalitet og velferd. Vår erfaring er at mange av de vi møter på innemarkedet i liten grad har hatt kontakt med det offentlige hjelpeapparat og særlig deler av det utenlandske miljøet lever til dels isolert i Norge med begrenset kunnskap om både norsk språk og samfunn.

Det oppsøkende teamet består av en sykepleier, en sosialarbeider og thailandsk kulturformidler. Hovedfokuset i det oppsøkende arbeidet har vært på helse og skadereduserende tiltak. Teamet tilbyr vaksiner mot Hepatitt A og B samt blodprøvetaking for sjekking av ulike seksuelt overførbare infeksjoner. Pro Sentret har utarbeidet en helsekoffert til bruk i dette arbeidet. Kofferten inneholder demonstrasjonsmateriale og brosjyrer på flere språk som benyttes for å kunne gi informasjon om bl.a. sikker sex, kondombruk, mulige smitteveier, prevensjon og andre helse spørsmål. Det deles også ut gratis kondomer og glidekrem. I tillegg til den helsefaglige innsatsen gis det råd og veiledning i spørsmål av sosial, juridisk og økonomisk karakter.

Et kontaktetableringsprosjekt

Antallet østeuropeiske kvinner som selger seksuelle tjenester på gaten i Oslo har økt betraktelig de siste årene. Pro Sentret antar at det kan ha vært en tilsvarende økning på innemarkedet. Våren 2004 gjennomførte vi et pilotprosjekt som bekreftet vår mistanke om at en rekke av kvinnene som annonserer i bransjemagasiner og på Internet er av østeuropeisk opprinnelse.

Høsten 2004 startet vi derfor opp et kontaktetableringsprosjekt rettet mot denne gruppen. En sosialarbeider og en russisk kulturformidler jobber på prosjektet som foreløpig varer ut april 2004.

Hovedmålet med prosjektet er å etablere kontakt med østeuropeiske kvinner som selger seksuelle tjenester fra leiligheter i Oslo, informere dem om Pro Sentret og vårt tjenestetilbud, samt tilby hjelp og bistand.

Denne gruppen i prostitusjon er lite synlig og det er vanskelig å nå dem ved ordinært oppsøkende arbeid, da tilholdsstedene er ukjente. Ved å ringe kvinner (og menn) som annonserer i bransjemagasiner og på Internet forsøker prosjektmedarbeiderne å etablere kontakt med denne gruppen og gjøre Pro Sentret kjent for disse kvinnene. Kvinnene informeres om vårt tjenestetilbud (helse, sosial, rehabilitering) og tilbys hjelp og bistand ved behov. Dersom kvinnene ikke har anledning til å komme til Pro Sentret, informeres de om at et oppsøkende team kan komme til dem.

Våre foreløpige erfaringer er at kvinnene setter pris på å bli ringt til og fortalt om vårt tilbud, og at dette er en god måte å komme i kontakt med denne gruppen kvinner på. Ingen av de vi har kontaktet har ønsket besøk av vårt oppsøkende team, men flere har i ettertid oppsøkt oss og brukt vårt tjenestetilbud. Vi erfarer også at en del av kvinnene vi snakker med faktisk kjenner til Pro Sentret og våre tilbud fra før, og bruker oss regelmessig. Vi opplever at både de som kjenner oss fra før, og de som blir kjent med oss gjennom prosjektet, videreformidler informasjon om vårt tilbud til andre østeuropeiske kvinner som selger seksuelle tjenester fra leiligheter. Flere av disse er blitt hyppige brukere av vårt senter.

Et monitoreringsprosjekt

Pro Sentret er godt kjent med at norske så vel som utenlandske kvinner og menn i prostitusjon på innendørsmarkedet annonserer sine tjenester på Internet. Vår kunnskap om denne delen av annonsemarkedet har imidlertid vært begrenset. Høsten 2004 startet vi derfor et monitoreringsprosjekt. Hovedmålet med prosjektet er å skaffe Pro Sentret kunnskap og informasjon om annonseringen på Internett. Gjennom å monitorere og kartlegge prostitusjonsannonsene på et begrenset antall nettstedet på Internet ønsker vi å tilegne oss kunnskap om personene som annonserer på nettet, og fange opp eventuelle endringer og trender i markedet. Dette vil også kunne gi oss verdifull kunnskap med tanke på å innrette vårt oppsøkende arbeid slik at vi når stadig flere grupper.

Så langt kan man, ikke overraskende, se at det er mange kvinner og noen menn som annonserer på Internett. Noen har bare en annonse på ett nettsted, mens andre har flere annonser og annonserer på et eller flere nettsteder samtidig. Den geografiske spredningen er stor og strekker seg fra Kristiansand i sør, til Tromsø i nord og fra Bergen i vest til Halden i øst. Det er imidlertid ikke lett å stadfeste hvor mange personer det er snakk om, da det ikke lar seg gjøre å telle antall annonser og anta at dette indikerer antall personer. Bak en annonse og et telefonnummer kan det være flere personer, og en person kan flere annonser. Men at det er snakk om et betraktelig antall er det ikke tvil om.

Individuell klientoppfølging

Pro Sentret har lang erfaring med systematisk oppfølgings- og rehabiliteringsarbeid med kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Sentret tilbyr oppfølging av både enkeltpersoner og par, og jobber også med grupper ved behov. Seksualitet, familieproblematikk, overgrepssproblematikk, rusmestring, behandling, prostitusjon og spørsmål av juridisk og økonomisk karakter er sentrale tema i dette arbeidet. Det er den enkeltes opplevelse av egen situasjon og de valg vedkommende tar i tråd med dette som er utgangspunktet for samarbeidet. Målsettingen for kontakten defineres således av den enkelte bruker.

Det legges vekt på å etablere en god relasjon til brukeren i oppfølgings- og rehabiliteringsarbeidet. Brukeren er ekspert på egen situasjon enten de velger å bli i prostitusjonen eller ønsker bistand til alternative løsninger, mens sosialkonsulenten på sin side følger opp, støtter og bistår vedkommende med å vurdere eventuelle konsekvenser av de valg som blir tatt. Det er store forskjeller på hvordan prosessen med å finne alternativer til prostitusjon foreløper.

Derfor er en viktig del av arbeidet å bevisstgjøre den enkelte i forhold til de valgene som blir tatt, og eventuelle bakenforliggende årsaker til disse valgene. Gjennom dette arbeidet vil brukeren kunne få gjennomført ønskede endringer i egen situasjon.

Hovedtyngden av brukere som får individuell oppfølging er norske rusmisbrukende kvinner som selger seksuelle tjenester på gata, enkelte også med psykiske problemer. Denne gruppen lever ofte et kaotisk og marginalisert liv. Oppfølgings- og rehabiliteringsarbeidet er derfor langsiktig og tidkrevende. Også kvinner og menn som selger seksuelle tjenester på innemarkedet mottar individuell oppfølging på Pro Sentret. Dette er ofte personer som ikke tidligere har vært i kontakt med hjelpeapparatet og derfor har behov for råd og veiledning i forhold til rettigheter og plikter i så måte.

Det siste året har det også i større grad enn tidligere vært drevet oppfølgingsarbeid av utenlandske kvinner i prostitusjon, kvinner som ofte oppholder seg midlertidig i landet. Mange av disse sakene har vært relativt dramatiske og omhandlet forhold som vold, voldtekter, ran, urettmessige arrestasjoner og lignende. Da disse kvinnene har få rettigheter i forhold til det ordinære hjelpeapparatet består mye av arbeidet å finne andre og gode løsninger for den enkelte, samt bistand i forhold til advokat og politi.

Menn som selger sex

De siste årene har Pro Sentret ikke hatt et eget fokus på mannlig prostitusjon. Dette innebærer at vi ikke aktivt har drevet oppsøkende arbeid på arenaer hvor mannlig prostitusjon foregår, eller har satt i verk andre særskilte tiltak for menn som selger sex. Pro Sentret har imidlertid fortsatt et tilbud om individuell oppfølging av de menn som oppsøker oss med sine prostitusjonserfaringer.

Mannlig prostitusjon er et tema som er skjult og omgitt av tabuer. Det er generelt mangel på kunnskap om denne gruppen i samfunnet. Pro Sentret forsøker derfor å spore andre til å fatte interesse for temaet. Vi har bl.a. utarbeidet forslag til ulike problemstillinger rundt problematikken som er lagt ut i vitenskapsbutikken på HiO, slik at studenter som skal skrive oppgaver kan fatte interesse for tema.

Når det gjelder oppsøkende arbeid rettet mot menn som selger sex, har Pro Sentret i 2004 ikke hatt kapasitet til å utføre dette. Helseutvalget for homofile har imidlertid ønsket å sette prostitusjon på dagsorden i sitt oppsøkende arbeid. I denne sammenheng har Pro Sentret vært i en dialog med Helseutvalget.

Barn og unge

Mindreårige og prostitusjon har ikke vært et prioritert område i 2004. Dette innebærer at Pro Sentret ikke aktivt har jobbet med denne problematikken. Vi er imidlertid fortsatt med i ECPAT Norge-nettverket. Dette er et nettverk for gjensidig informasjonsutveksling og eventuelt samarbeid om enkeltprosjekter. Redd Barna har vært ECPATs norske representant siden den første verdenskongressen mot kommersiell seksuell utnyttning av barn i 1996. I 2004 har Pro Sentret sittet i fokusgruppen for Redd Barna sitt prosjekt "Retten til sitt eget liv", et prosjekt som har munnet ut i to rapporter, en om ungdoms egne innspill til seksualiseringsdebatten, og en om ungdoms forståelse av seksuell utnyttning.

Juridisk bistand

Mange av Pro Sentrets brukere har behov for juridisk bistand i forhold til en rekke ulike problemstillinger. De fleste har imidlertid få muligheter til å skaffe seg slik bistand på egen hånd. Enten fordi deres livssituasjon gjør det vanskelig å ta kontakt med og følge opp avtaler med advokat, eller fordi de ikke er i stand til å bære de kostnadene som er forbundet med juridisk hjelp. Pro Sentret har derfor på ulike måter forsøkt å skaffe til veie juridisk kompetanse som kvinnene kan benytte seg av. En advokat har arbeidet frivillig på Pro Sentret og tatt i mot både norske og utenlandske brukere etter drop-in prinsippet. I siste halvdel av 2004 etablerte vi et samarbeid med JURK (Juridisk rådgivning for Kvinner) som var til stede i våre lokaler hver 14. dag og tok i mot henvendelser fra våre brukere. Dette fungerte godt, og er en ordning som vil bli videreført i 2005. Pro Sentret har også vært i dialog med Kontoret for Fri Rettshjelp for mulig samarbeid.

2004 Pro Sentret Årsoversikt	Resultat 2004	Resultat 2003	Resultat 2002	Resultat 2001
TOTALT ANTALL BRUKERE	1404	1336	1300	847
(derav utenlandske)	885	644	400	161
KVINNER	1371	1301	1249	755
(derav nye)	805	353	426	290
MENN	33	35	51	92
(derav nye)	23	11	14	48
Poliklinisk & oppsøkende innendørs				
Totalt antall brukere	720	666	732	362
(derav utenlandske)	402	375		
Kvinner	687	632	683	301
Menn	33	34	49	61
Varmestua				
Totalt antall brukere	446	411	487	408
(derav utenlandske)	147			
Antall besøk	6099	7357	7027	6344
Oppsøkende gata				
Totalt antall brukere	668	603	555	359
(derav utenlandske)	494			
Kvinner	668	603	548	317
Helse				
Totalt antall brukere	599			
(derav utenlandske)	364			
Kvinner	591			
Menn	8			
Antall konsultasjoner	2747			